

Wie staat er aan het roer in de GKv?

D.J. Bolt
05-06-10

Afscheiden of niet?

Deze vraag houdt menigeen in de gereformeerde kerken vrijgemaakt bezig. Verscheidene broeders en zusters hebben al afscheid genomen van de GKv. In Dalfsen maakte ds. Heres zich kortgeleden samen met een deel van zijn kerkenraad en gemeente los van het kerkverband en ging in doleantie. Ook in Assen is een nieuwe gemeente in wording van broeders en zusters uit de GKv.

Afscheiden of niet!

Dat krijgt ruime aandacht in lezingen, in de pers en op websites. Ds. H.J.C.C.J. Wilschut schreef een brochure onder de titel *Afscheiding?*, met als subtitel *Over oproepen om zich van de GKv af te scheiden*. In de vrijgemaakte kerkbode van het midden besteedde ds. H.J. Siegers een artikel aan de doleantie in Dalfsen. De predikanten Heres, Hoogendoorn en Van der Wolf spreken op diverse plaatsen in het land over de achtergronden van de scheuringen in de GKv. In Dalfsen werd ds. Wilschut ingevlogen om broeders en zusters daar te bezweren bij de GKv te blijven.

In enkele artikelen wil ik aandacht geven aan de vraag *afschieden of niet?* Ik doe dat op basis van het genoemde boekje van dr. Wilschut *Afscheiden?* Daarbij zal ik ook betrekken, wat hij in een lezing te Dalfsen heeft gezegd. Het artikel van ds. Siegers laten we buiten beschouwing. Het is dermate onder de maat wat betreft inhoudelijke argumentatie dat we er verder geen aandacht aan willen besteden.

De brochure van dr. Wilschut bevat vier hoofdstukken: Waarheid en eenheid, Calvijn over de kerk, Situatietekening en Wat nu? Ik wil van elk van de hoofdstukken een uitgebreide samenvatting geven, gezien het belang van het onderwerp. De auteur sluit steeds af met een aantal conclusies die ik letterlijk overneem. Bij elk van de hoofdstukken maak ik vervolgens enige *Opmerkingen*. Daarna ga ik proberen Wilschuts antwoord op zijn titelvraag verder te wegen mede aan de hand van zijn lezing in Dalfsen.

Hoofdstuk 1 - Waarheid en eenheid

In het eerste hoofdstuk laat dr. Wilschut de Schrift en de belijdenis spreken over de heilige algemene christelijke kerk. Hij start met Jezus Christus als de *goede* Herder die zijn schapen vergadert, beschermt en onderhoudt. De schapen zijn veilig bij Hem. Maar hij verzamelt geen loslopende schapen maar een gemeente. Hij wil één kudde met één herder. Waar vinden we nu die kudde? Daar waar de stem van de Herder klinkt en de schapen luisteren. Niet naar de stem van een vreemde want die verstrooit. Vanaf het begin van de christelijke kerk heeft dwaalleer de kop opgestoken. Dat is een dodelijk gevaar. Die breekt de eenheid stuk. Dwaalleraars mogen niet welkom worden geheten en hun leer moet worden afgewezen.

Maar, vraagt Wilschut zich af, als nu de kerk *bezit bezit* is geworden? Voor het beantwoorden van deze vraag vindt hij een beroep op concrete bijbelteksten moeilijk. De breuk tussen joden en christenen in de eerste eeuw toepassen op de kerk is wat "exemplarisch". Het bevel uit te gaan van Babylon overtuigt Wilschut ook niet, want Babylon is niet de kerk maar de stad van de mens. Nergens beveelt de Schrift scheuringen aan, ook niet in Korinthe. Wel is het zo dat juist mensen die verkeerde leer brengen scheuringen veroorzaken. Volgens Wilschut ontbreken in het Nieuwe Testament directe richtlijnen en voorschriften omdat de 'bezit-bezit-situatie' zich toen nog niet aandiende.

Toch ziet dr. Wilschut wel algemene noties in het Nieuwe Testament die toegepast kunnen worden. Kerkzijn is gehoorzaamheid aan het Woord in leer en leven. Bij verval is de eerste roeping niet weglopen maar oproepen tot bekering en pleiten voor het alleenrecht van het Woord. En als die ruimte er niet meer is of ontnomen wordt, of wanneer je gedwongen wordt mee te doen met zonde en ongerechtigheid dan moet toch de roeping kerk-zijn gehoorzaamd blijven, ook al betekent dat een kerkelijke breuk. De grens ligt, volgens Wilschut, daar waar je wordt buitengesloten of waar je door te blijven, mede verantwoordelijk wordt voor goddeloosheid.

Deze lijn is ook verwerkt in de Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 27-29. De ware kerk is de kerk die zich in prediking, sacrament en tucht richt naar het Woord van God en zich onderwerpt aan Jezus Christus als het enige Hoofd. De valse kerk daarentegen is een kerk waar in prediking, sacramenten en tucht Gods Woord is verlaten. En ook geen ruimte laat aan hen die naar het Woord willen leven. Dán is een kerkelijke breuk onontkoombaar. Niet elke dwaling maakt een kerk tot valse kerk. Maar elke dwaling moet wel worden bestreden.

Het hoofdstuk sluit af met de volgende conclusies (citaat):

1. Waarheid en eenheid gaan volgens Schrift en belijdenis hand in hand; de eenheid van de kerk onderhouden betekent trouw zijn aan de waarheid van Gods Woord.
2. Pas bij bederf over heel de linie en buitensluiting van degenen, die opkomen voor Gods Woord wordt een kerk valse kerk. Een dwalende kerk is nog geen valse kerk.
3. In dat licht kun je onmogelijk de GKv als valse kerk aanmerken en met bijbelse grond tot afscheiding oproepen.

Opmerkingen

Met veel van wat dr. Wilschut in dit hoofdstuk naar voren brengt ben ik het hartelijk eens. Hoe kan het ook anders, het is onze belijdenis immers?

Maar ik wil wel een paar opmerkingen maken over zijn conclusies. M.i. is conclusie 2 nogal ongenueanceerd en weinig precies geformuleerd. Want wat is 'bederf over heel de linie'? Is die situatie pas bereikt als er in het geheel geen bijbels leerstuk in de kerk meer wordt gehandhaafd? Er geen gemeente in het verband meer is die de rechte leer handhaaft? Of bedoelt Wilschut met die 'hele linie': 'Woord, sacramenten en tucht' bijvoorbeeld?

En wat die buitensluiting betreft, kan het ook niet zo zijn dat een valse kerk juist door verregaande slapheid in de tucht *alles* toelaat, ja, dus ook hen die wél het Woord (in hun gemeente) willen handhaven? De Protestantse Kerk van Nederland is daar toch een markant voorbeeld van? Naast een gereformeerde bondsgemeente met zware bevindelijke prediking

kan een K. Hendrikse 'vrolijk' verkondigen dat God niet bestaat! En hoe sommigen zich ook in bochten wringen, die situatie verandert niet.¹

Een kerk waarin Hendrikse-n 'vrij kunnen rondlopen' is toch geen kerk van Christus meer? Is toch een valse kerk geworden waar je niet (meer) door Christus wordt geroepen? Wat zou er toch nog méér moeten gebeuren om zo'n kerk te zijn?

Ook is mij de uitspraak "een dwalende kerk is nog geen valse kerk" te ongenueanceerd. Het gaat er maar om wat het 'soortelijk gewicht' is van de dwaling. Zou een kerk waarin de verzoening door voldoening wordt geloofend (prof. C.J. den Heyer bijvoorbeeld in de PKN) en deze in bescherming wordt genomen, nog aanspraak mogen maken op de 'erekwalificatie' *ware kerk*? Het gaat er niet (alleen) om dat er dwaling in de kerk is maar of deze in bescherming wordt genomen, geconsolideerd. Vergelijk het met een broeder of zuster die te goeder trouw dwaalt. Vaak is in dit verband verwerping van de kinderdoop genoemd. Wordt dat getolereerd of worden zij vermaand en onderwezen? We komen daar in de concrete situatie van de GkV nog op terug. Eigenlijk kunnen we dus niet zoveel met de zo geformuleerde conclusie van Wilschut in de praktijk van ons kerkelijk leven.

Dr. Wilschut trekt vervolgens aan het eind van *dit* hoofdstuk de conclusie:

In dat licht kun je onmogelijk de GkV als valse kerk aanmerken en met bijbelse grond tot afscheiding oproepen.

De conclusie *hier* is m.i. voortijdig. De inhoud ervan is nu toch precies datgene wat *te bewijzen* is?! Echter de schrijver heeft de situatie in de GkV nog in het geheel niet tegen het licht gehouden! Dat gebeurt pas in *hoofdstuk 3* van het boekje. Ook aan het eind van hoofdstuk 2 doet de auteur ditzelfde, zoals we zullen zien: weer wordt met kracht afscheiding afgewezen zonder dat de lezer al heeft kunnen kennisnemen van de *feitelijke* stand van zaken in de vrijgemaakte kerken en een analyse daarvan. Dat komt niet goed over. Het wekt de indruk dat de lezer bij voorbaat op het been van '*Afscheiden?, Neen!*' moet worden gezet. Hij krijgt van Wilschut eigenlijk niet de ruimte om na argumentatie uit de Schrift en de kerkhistorie (hoofdstuk 2) en op basis van een uitgebreide analyse zijn mening te vormen. Dat lijkt mij methodisch niet erg zuiver. Ik schort daarom bespreking van deze conclusie op tot na hoofdstuk 3.

Hoofdstuk 2 - Calvin over de kerk

Vanuit de vragen, wanneer een kerk een valse kerk is, en wanneer die moet worden verlaten, raadpleegt dr. Wilschut de Institutie van Calvin.

Er is één *onzichtbare* kerk, een kerk voor het aangezicht van God, zoals Hij die ziet en kent. Vrijgemaakten beweren bij art. 27 NGB dat het om de zichtbare kerk gaat. En zij betrekken Calvijns spreken dat er 'geen twee of drie kerken zijn' soms exclusief op de zichtbare kerk. Ten onrechte. Voor Calvin is de kerk als lichaam van Christus allereerst de gemeente van de uitverkorenen. Eén kerk dus.

Maar de zichtbare kerk is geen andere dan die onzichtbare kerk, zegt Calvin. Het gaat om twee zijden van één en dezelfde kerk. In de zichtbare kerk bevinden zich echter ook huichelaars, terwijl er uitverkorenen buiten de zichtbare kerk kunnen zijn. Maar huichelaars zijn geen echte kerkleden.

De zichtbare kerk heeft 'moeder' te zijn. Om kinderen voort te brengen en groot te brengen met het Woord. De kerk is publiek hulpmiddel waarmee God ons tot de gemeenschap met Christus nodigt en daarin behoudt.

Calvijn is niet onverschillig voor de eenheid van de zichtbare kerk. Bazelt niet over 'de oecumene van het hart'. De eenheid van Christus' lichaam moet gepraktiseerd en onderhouden worden. *Eenheid in waarheid*, die moet worden gezocht.

Waar het Woord is daar is de kerk, stelde de Reformatie. De bediening van Woord en sacrament - kenmerken van de wettige gestalte van de kerk - levert vruchten op.

Calvijn houdt afstand van dopers perfectionisme omdat op aarde geen geheel zuivere kerk mogelijk is. Zolang een kerk vasthoudt aan zuivere bediening van Woord en sacrament, mag deze in elk geval niet worden afgewezen ook al zijn er veel gebreken. Zelfs de gemeenten van Korinthe en de Galaten waren nog steeds kerk. Misschien sluipt er in de kerk een gebrek in de leer of sacramentsbediening in maar dat mag ons niet van haar gemeenschap vervreemden. Er zijn ook niet-fundamentele zaken waar verschillen van mening over kunnen bestaan. Daarom mag de kerkelijke eenheid niet worden verbroken. Maar dat betekent niet dat Calvijn zelfs maar de geringste dwaling in bescherming wil nemen.

Calvijns benadering schept een zekere ruimte. Zelfs de Lutherse kerk in zijn dagen noemde Calvijn kerk. Verschillen met de gereformeerden waren te herleiden tot 'verkeerd verstane uitdrukkingen'. Impliciet vind je bij Calvijn al het onderscheid tussen zuivere en minder zuivere ware kerken van Christus.

Het spreken van Calvijn over fundamentele en -niet fundamentele geloofsstukken heeft wel aanleiding tot misverstanden gegeven en leidt mogelijk tot reductie van de geloofsleer.

Wilschut bespreekt in dit kader de kinderdoop.

Wanneer is een kerk vals? Zodra de leugen de burcht van de godsdienst is binnengedrongen, zegt Calvijn, en de kern van de noodzakelijke leer onderuitgehaald is en het gebruik van de sacramenten in verval is geraakt. Dan is het fundament weggenomen. De reformatorischen waren daarom ook geen kettters en scheurmakers. Zij luisterden immers naar Christus' stem. Wie de zuivere belijdenis van de waarheid niet langer verdraagt, is verantwoordelijk voor de kerkelijke breuk. De reformatorischen zijn er toe genoodzaakt, er uitgeworpen. Maar zelfs als de Rooms en vinden dat ze er zelf uitgestapt zijn dan nog bleef de scheiding volgens Calvijn noodzakelijk: 'want voor mij is het duidelijk dat we ons van hen moesten losmaken om tot Christus te kunnen gaan'. Aan onheilige bijeenkomsten mag je niet meedoen.

De roomse kerk is een valse kerk, volgens Calvijn. Maar hij ziet nog wel overblijfselen van kerken, waar Christus half-begraven verborgen blijft. Kerken, in zoverre de Here daarin op wonderlijke wijze nog resten van zijn volk bewaart, hoe deerlijk ze ook uiteengeslagen en verstrooid zijn. Er moet oog blijven voor het werk van God, tot zelfs in een valse kerk. Toch als hij let op de kenmerken van de kerk dan mist elke vergadering en het roomse lichaam als geheel, de echte gestalte van de kerk.

Uit dit onderwijs van Calvijn trekt Wilschut opnieuw enkele conclusies, die die van hoofdstuk I naar zijn mening bevestigen (citaat):

1. Er is binnen de GKv veel wat zorg en verontrusting geeft. Tegelijk gaat het te ver om de GKv tot een valse kerk te verklaren. Hoe je ook denkt over Calvijns onderscheid

tussen fundamenteel en niet- fundamenteel, binnen de GKv is het fundament van de leer der zaligheid niet direct in het geding.

2. Je kunt moeilijk zeggen dat een vertrek onontkoombaar is. Er is geen sprake van uitwerping. Ook kun je niet zeggen dat we door te blijven, meedoen aan goddeloze activiteiten. Mijns inziens is een oproep tot afscheiding voorbarig in het licht van Calvijns onderwijs dat - zonder dat je elke uitspraak of exegese van Calvijn overneemt - als voluit schriftuurlijk aanvaard kan worden en waarin schriftgegevens als in Johannes 10 en dergelijke herkenbaar terugkomen.
3. De roeping om de eenheid van de kerk te bewaren weegt zwaar. Onnodige en eigenwillige kerkscheuring is zonde voor God. Het is nu onze taak om te streven naar verbetering.
4. De huidige oproepen tot afscheiding zijn te typeren als eigentijdse varianten van dopers radicalisme/perfectionisme. Dit leidt tot eindeloze verdeeldheid, omdat men inderdaad op zoek is naar een bruid-in-reincultuur.

Opmerkingen

Ook in de weergave van Calvijns opvattingen over de kerk kan ik me veelal goed vinden. Op een enkel aspect hoop ik later terug te komen. Misschien nu één opmerking. Calvijn ziet in de Roomse kerk van zijn dagen nog "overblijfselen van kerken, waar Christus half-begraven verborgen blijft. Kerken, in zoverre de Here daarin op wonderlijke wijze nog resten van zijn volk bewaart, hoe deerlijk ze ook uiteengeslagen en verstrooid zijn".

Het kan gemakkelijk de indruk wekken dat Calvijn in Rome ondanks alle gebreken toch nog wel 'minder-zuivere *ware kerken*' ziet waar je je bij aan kunt sluiten. Er zou de suggestie vanuit kunnen gaan dat we dat dus zo ook wel kunnen toepassen op de kerkelijke situatie van onze dagen. Maar het mag niet ontgaan dat Calvijn óók spreekt van de Roomse kerk als een *synagoge van de Satan*.² Zeker, de brokstukken van een ingestorte kathedraal zijn nog steeds herkenbaar als bouwelementen van het godshuis. Misschien dat er in haar puinhoop zelfs hele vrome teksten te vinden zijn op stukken steen. De scheefgezakte torenspits wijst wellicht nog steeds naar de hemel. Maar het is niet meer *Gods huis*. Hij kan en wil daar niet meer in *wonen*.

Weer ben ik verbaasd wat de conclusies betreft. Het is opnieuw mij onbegrijpelijk dat *dit* logische conclusies uit *dit* hoofdstuk zijn. Hier wordt de lezer toch wel heel sterk vooringenomen *gemaakt*. De allereerste conclusie kun je toch alleen maar trekken uit een degelijke en eerlijke taxatie van de vrijgemaakte kerkkoers? Hoofdstuk 2 geeft dat toch op geen enkele wijze? Hier lijkt bij voorbaat Calvijn voor het karretje te worden gespannen. Want als je al onderscheiden moet tussen fundamentele en niet-fundamentele geloofsstukken - terecht geeft Wilschut daar zelf een paar bladzijden bedenkingen bij! - dan nóg is de toetsing van de zaken die in de GKv spelen hier niet aan de orde geweest. Worden de lezers hier niet gemanipuleerd in de richting waarin de schrijver ze wil hebben? Eigenlijk kan degene die het antwoord wil hebben op de titelvraag *Afscheiden?*, op dit punt aangekomen, de brochure verder ongelezen laten. Want:

- De GKv is geen valse kerk
- Het fundament van de zaligheid is niet direct in geding

- Er wordt niet uitgeworpen
- Vertrek is niet onontkoombaar, is voorbarig en zonde voor God

De zaak is nu immers duidelijk vanuit de Schrift en de belijdenis (hoofdstuk 1) en de kerkhistorie/Calvijn (hoofdstuk 2)?

De vonnissen liegen er vervolgens niet om: degenen die wel afscheid namen maakten zich schuldig aan eigenwillige kerkscheuring en zonde. Ja, het was zelfs een eigentijdse variant van dopers radicalisme/perfectionisme. Toe maar.

Het zal in bepaalde kringen zeker veel applaus opleveren. Maar is dit eerlijk en billijk?

Laten we overgaan naar het derde hoofdstuk waar dr. Wilschut de situatie in de GKv analyseert. De vraag is: maakt hij daar de conclusies tot dusver, wáár?

We vervolgen de bespreking van de brochure *Afscheiden?* van dr. H.J.C.C.J. Wilschut met een samenvatting van de hoofdstukken 3 en 4.

Hoofdstuk 3 - Situatietekening

Dr. Wilschut brengt nadrukkelijk het beperkte van zijn situatieanalyse naar voren. Ieder heeft zijn eenzijdigheden, zegt hij, eigenlijk zou zo'n analyse door een team van mensen moeten gebeuren. Het is nu slechts een eerste duiding. In een nader gesprek kan verdere onderbouwing worden geboden.

Wilschut waarschuwt voor een zwart-wit tekening van de GKv. Ondanks de wederzijdse frustratie wil hij toch bij het positieve beginnen en somt een aantal zaken op:

- De Here werkt nog met zijn Woord en Geest. Er is nog heel wat draagvlak voor indringende bijbel-gereformeerde prediking.
- De kerken zijn aanspreekbaar op Gods Woord en de gereformeerde belijdenis. Die basis staat als intentie recht overeind. De NGK bijvoorbeeld wordt nog steeds bevraagd over de binding aan de belijdenis.
- Synoden hebben de duidelijke intentie binnen gereformeerde kaders te blijven.
- In de kerken ontmoet je de wil om voor de Here te leven en het evangelie uit te dragen, zie b.v. het werk van E&R.
- De Here geeft veel kansen voor de jeugd. In de moeiten van de moderne maatschappij en cultuur hebben ze best belangstelling voor God en de Bijbel. En komen op de catechisatie omdat ze dat zelf willen en de confrontatie zoeken.
- Ook de door evangelicaal denken beïnvloede jongeren willen positief christen zijn. Hier liggen mogelijkheden.

Na deze constatering registreert Wilschut een heel lijstje met wat hij noemt 'spanningsvelden'.

- In diverse opzichten merk je een *identiteitscrisis* in de GKv. Na de zestiger jaren kwam er bloei en opbouw. Er was een tamelijk homogene vrijgemaakt-gereformeerde wereld, zij het met enig reliëf. Identiteit en verwantschap die merkbaar waren in de kerkdiensten van Groningen tot in Limburg.

- Die identiteit zijn we in hoog tempo kwijtgeraakt vanaf 1990. De kerken zijn hopeloos op zoek naar een nieuwe identiteit. Wie zijn we eigenlijk? Waar staan we (voor)?
- De crisis blijkt het meest in de *kerkdiensten*, in liturgie en prediking. Met preken die leiden tot ongenoegen van alle partijen. Klassiek-gereformeerde prediking wordt niet meer door ieder geaccepteerd. De predikant krijgt zo zijn eigen publiek.
- De catechese verandert van aanpak. De algemene trend in de catechisatiemethoden is dat de Heidelbergse Catechismus niet meer beeldbepalend is. Ook de catechismusprediking staat onder druk.
- Het gemeentelijk leven verandert van karakter en structuur. Er is een 'nieuw bestuursconcept' (NBC) waarmee het kerkenraadswerk opnieuw is vormgegeven. Gebeds- en huiskringen met zijn kringleiders dienen zich als nieuwe vormen van gemeentezijn aan. Daarmee verandert ook het zicht op de ambten. De kerken veranderen van leer- naar een ontmoetingsgemeenschap, een vorm van subjectivering.
- Het shoppen en tanende bezoek aan de middagdienst illustreert een losse band met de eigen gemeente. Ook in het gemak waarmee men afscheid neemt van de kerk. Je voelt je geen deel meer van het geheel.
- Onderliggend blijkt de *houding tegenover de gereformeerde leer* in bepaalde opzichten te kantelen. Er is een opvallende openheid voor de meningen van andere christenen, m.n. voor evangelicalen en charismatischen. Niet voor ieder is de binding aan de gereformeerde belijdenis een must. Allerlei zaken als de algemene verzoeningsleer, spreken in tongen, dienst van genezing, bevrijdingspastoraat zijn in discussie. Ook de kerkkeuze wordt van ondergeschikt belang geacht.
- Er is discussie ontstaan over de Schrift en haar uitleg, de hermeneutiek. Zijn de dagen van Genesis 1 misschien beeldspraak? Wat moet je met het NT voor vrouwelijke amtsdragers?
- De praktijk van christelijk leven staat ter discussie in ongehuwd en homoseksueel samenleven. Is de Bijbel wel duidelijk, misschien iets tegenstrijdig?
- De kerkordelijke situatie is gewijzigd. Menigeen spreekt over 'regeltjes'. We hebben geen synode of kerkverband nodig, wordt hardop gezegd. Het verschil groeit tussen de officiële papieren en synodaal niveau, én het plaatselijke grondvlak. De NGK b.v. wordt plaatselijk aanvaard terwijl op synodaal niveau nog gesproken moet worden over binding aan de vrijere belijdenis en de vrouw in het ambt.
- Onder invloed van een wereldse leefstijl treedt een verschuiving in normen en waarden op waarbij men zich steeds minder laat leiden door de Bijbel.
- Al die moeiten maken dat ambtdragers moeten laveren tussen de klippen en verlegen worden met hun ambtsbediening.

Uit deze lijst springen volgens Wilschut de volgende punten uit.

- Er is een openheid voor modern theologisch denken dat je vooral ziet in de discussies rond de Heilige Schrift. Op de synode van Zwolle-Zuid werd buitengewoon verontrustend een vrije omgang met Schriftgegevens verdedigd. Grote zorg is er over de benoeming van dr. S. Paas aan de universiteit ondanks ingebracht bezwaar. Zijn uitingen zijn niet te combineren met wat de gereformeerde belijdenis over de Schrift zegt.

- Het gereformeerde karakter van de kerken is in gevaar door de onkritische openheid voor *het evangelicale en charismatische denken*. Dat heeft grote gevolgen voor de prediking. Dat denken verwijderd bijbels zonde- en schuldbesef en heeft als belangrijkste gevolg verlies van *besef van heiligheid van God*.
- Daardoor krijgen kerkdiensten geestelijk en liturgisch een triviaal karakter met veel "opleuken" en "kabaal".
- Door gebrek aan aandacht voor de inhoud van de Catechismus gaat 'gereformeerde feeling' ontbreken. Dat gebrek komt mede door de openheid van sommigen voor de NGK en hun omgang met de binding aan de belijdenis.
- Onderling vertrouwen gaat ontbreken door gebrek aan geestelijke eenparigheid.
- De manier van kerkelijk samenleven is een zorg apart. Aan de ene kant worden allerlei afgesproken regels aan de laars gelapt. Aan de andere kant handelen kerkelijke vergaderingen teleurstellend als vrijbuitery aan de orde wordt gesteld. Ook worden veel besluiten niet meer vanuit de kerken zelf geïnitieerd maar worden door deputaten ingebracht. Zo gaat betrokkenheid ontbreken.

Wilschuts conclusie hier is dat de geestelijke en kerkelijke samenhang in de GkV gaat ontbreken. De eenheid binnen de gemeenten en de gemeenten onderling staat onder spanning. Maar die samenhang is wel nodig, ook voor een gereformeerde levensstijl die zijn kernpunt vindt in de Bijbelse leer van zonde en genade. Als we niet zover kunnen komen, laten we onze jeugd die zit met basale vragen over God en het praktisch christelijke leven in de steek.

Discussies over bijvoorbeeld allerlei synodebesluiten leiden maar tot versplintering van de discussie, volgens Wilschut. Je moet je concentreren op de basisproblematiek: waar komt het uit voort. Zijn mening is dat de GkV *ernstig aan het seculariseren* zijn. Omdat we vaak *onkritisch* in onze tijd en maatschappij staan.

Ook zijn analyse van de tijdgeest resulteert weer in een aantal concrete punten.

- De tijd is postmodern: er zijn geen absolute waarheden. Ieder heeft zijn eigen waarheid. Het gaat meer om authenticiteit dan om waarheid.
- Het accent ligt meer op het gevoel dan het verstand. Dat is te merken aan hoe beslissingen worden genomen.
- Deze tijd is God-loos en veelzins goddeloos, vrijgevochten. Religie mag wel weer maar als iets-isme. God is uit het beeld verdwenen en bepaalt het denken en handelen niet meer.
- In een optimistisch mensbeeld is het accent van schuldvraag naar zinvraag verschoven.
- De tijd is individualistisch. Dat leidt tot onverbondenheid.
- Er is sprake van een verbrokkeld levenspatroon. Er zijn verschillende wereldjes van thuis, werk en ontspanning. Christen-zijn omvat niet meer het hele leven.
- De wereld wordt een gesloten circuit. Uitzien naar een nieuwe wereld van God is door de materiële welvaart en wereldgerichte levenshouding uit beeld.
- De tijd denkt ahistorisch. Sterk ik-gericht moeten we het van het heden hebben.

Deze tijdgeest ziet de predikant doorwerken in de kerk: de relativering van de waarheid, de emotionele benadering, het optimistische denken over de mens, schuld- naar zinvraag

verschuiving. Het probleem om een brug te slaan tussen een God-loze wereld en Gods wereld zodat het twee onverbonden grootheden blijven. Samen verbonden zijn in Christus' lichaam wordt moeilijk te beleven. Het leven van elke dag gaat het leven in de kerk bepalen i.p.v. andersom. Dat zie je ook terugkomen in allerlei ethische vragen.

Wilschut probeert ook te aan te geven waar de kwetsbaarheid van de GKv voor dit denkklimaat vandaan komt. Hij ziet een soortgelijke sociologische ontwikkeling als in de destijds synodaal gereformeerde kerken, al zijn er verschillen. Maar ook theologisch is er verwantschap. Want van de Kuyperiaanse openheid voor de cultuur werd geen afscheid genomen. I.p.v. van de kerk naar de wereld kwam de wereld in de kerk. Te laat werd de notie van de vreemdelingschap verwerkt en een tegencultuur gevormd om je onbesmet van de wereld te bewaren. De GKv heeft zich ook te lang geïsoleerd van de gereformeerde gezindte. De focus was te veel op het 'issue' kerk gericht vanuit het denken van prof. Schilder met verwaarlozing van de brede gereformeerde traditie.

Met prof. Schilder uit beeld konden gemakkelijk niet-gereformeerde denkbeelden postvatten.

Na de vrijmaking kwam er een zeker objectivisme. Wel kwam er een correctie op gang in de jaren tachtig. Maar was het al niet te laat met als gevolg een nu doorschietend subjectivisme?

Het kernprobleem is dat in veel opzichten God niet langer in het middelpunt in het vrijgemaakte kerkelijk leven staat, maar de mens. Niet de vraag: hoe wil de Here het, wat zegt zijn Woord, zijn we bezig tot zijn eer?, maar: wat is de religieuze behoefte van de mens, hoe komt hij aan zijn trekken?

Dr. Wilschut ziet die "brede tendens" doorwerken in een "mensmiddelpuntige" prediking, in een liturgie die afgestemd wordt op wat de mens boeit, een kerkelijk samenleven waar beslissend is wat wij er zelf van vinden en tenslotte, in een ethische oriëntatie die niet begint bij Gods geboden maar bij menselijke behoeften en mogelijkheden.

Samenvattende conclusie (citaat)

Zoek je naar het eigenlijke front in alle problematieken en strijdpunten, dan kom je mijns inziens uit bij de verwoestende invloed van de secularisatie, waardoor de GKv geleidelijk aan het karakter van gereformeerde kerken dreigen te verliezen - als deze ontwikkeling zich voortzet. In concreto meldt zich deze secularisatie in een mensmiddelpuntig denken en handelen.

Opmerkingen

Het is een zwaar oordeel dat dr. Wilschut over onze kerken velt. Inktzwart in sommige opzichten. Het opgeroepen beeld zal voor veel van onze lezers echter niet zo verrassend zijn. Het verhaal had voor een groot deel door redacteurs van *één in waarheid* kunnen zijn geschreven. Sterker nog, in de afgelopen jaren *is* dit verhaal uitgebreid(er) in vele artikelen al verschenen. Er is bijna geen aspect in het bovenstaande dat niet breedvoerig en uitgebreid onderbouwd aan de orde is geweest.

Maar het is wel verrassend dat deze analyse komt van een predikant die zichzelf nadrukkelijk niet als "bezwaarde" wil zien en zich midden in de kerken positioneert¹.

Wat zijn we toch ver uit de gereformeerde koers geraakt! Wat blijft er zo over van de werfkracht van Christus' kerk? Denk eens aan een ongelovige buurman die jou al evangeliserend zou confronteren met bovenstaande 'situatietekening'. De man zou er toch niet over piekeren om lid te worden van deze gemeenschap? "Jullie kerk een pijler en fundament van de waarheid? Kom nou! Zoek eerst maar eens uit wat jezelf gelooft en wilt". Wat een treurige situatie waarin we als kerken verkeren. Naar buiten zijn we eigenlijk verlamd ondanks alle mooie missionaire experimenten.

En het gaat niet alleen om werfkracht naar buiten. Ook voor jonge mensen in de kerk is er toch nauwelijks een positieve stimulans als onze gemeenschap zó moet worden gekarakteriseerd als Wilschut doet? Zo'n gemeenschap ruil je toch graag in voor een die wél weet waarvoor ze staat? Ik ken jonge mensen die graag belijdenis zouden willen doen en het Avondmaal meevieren maar gezien de situatie dat niet nú en hier (meer) doen. Een recente prognose van het zielental van de GKv liet een afname van tienduizenden leden zien in luttele jaren². Met Wilschuts analyse verwondert deze gestage continue 'afscheiding met de voeten' niet.

Het is werkelijk hartverscheurend.

Het verbaast me dat dr. Wilschut kennelijk niets moet hebben van discussies over allerlei synodebesluiten. Die zouden "maar leiden tot versplintering van de discussie". Hij wil zich concentreren op de "basisproblematiek" namelijk dat de GKv "*ernstig aan het seculariseren zijn*."

Ik heb daar twee vragen bij. Want als de situatie zo is, als Wilschut die omschrijft dan moet dat toch ook aan kerkelijke besluiten, zeker op synodaal niveau te merken zijn? De, niet alleen door Wilschut geconstateerde, identiteitscrisis³ zal toch wel gevolgen hebben voor gereformeerde denken en leven? Die secularisatie is toch niet alleen te merken op de 'kerkvloer' maar ook (en misschien in zekere zin wel *vooral*) in de 'hogere kerkelijke regionen'? Speelt hier misschien mee hoe de predikant zélf omgaat met synodale besluitvorming? We zullen daar later meer van zien.

Mijn tweede vraag is of die basisproblematiek werkelijk *secularisatie* is. Is daarmee de situatie wel diep genoeg gepeild? Is er niet iets belangrijkers aan de hand? Ik wil daar verderop proberen een antwoord op te geven.

Tenslotte, Wilschuts conclusie aan het eind van dit hoofdstuk is zeer scherp, maar ook erg kort. Had hier nu juist niet de principiële confrontatie moeten plaatsvinden tussen de situatie waarin de kerken verkeren en de vraag *afscheiding, of en wanneer?* Op dit punt aangekomen zou je toch eerlijk moeten wegen of de in veel opzichten *desastreuze* ontwikkeling en *verwoestende invloed van de secularisatie* (Wilschuts woorden!) in de GKv niet aanleiding geeft om afscheid te nemen? Of daar in elk geval over *na te denken* mede met het oog op de eigen geestelijke gezondheid en dat van onze (klein)kinderen.

Hoofdstuk 4 - Wat nu?

In dit onderdeel is dr. Wilschut "hardop aan het nadenken, zonder al te veel systematiek", zoals hij zegt.

Opnieuw begint hij met "hartgrondig" afstand te nemen van de oproepen tot afscheiding, want de GKv is geen valse kerk. "De hoofdzaken van de leer der zaligheid zijn niet direct in

geding. Er is geen sprake van rechtstreekse afwijking van de drie formulieren van eenheid". Wel wordt "in menige discussie geknaagd aan schriftgezag en kinderdoop". Ook is er een tendens de losse manier waarop de NGK bindt aan de belijdenis te accepteren, constateert Wilschut. En verder wordt ook niemand "afgestraft" die opkomt voor de gereformeerde leer, meent hij.

Toch wil hij het daarbij niet laten. Want in het vorige hoofdstuk concludeerde hij dat de Gkv "hun karakter als voluit gereformeerde kerken dreigen te verliezen".

Het probleem zit in de aard van het "veranderingsproces" in de kerken. Hij neemt een "stille secularisatie" waar. Er wordt niet meer vanuit God maar vanuit de mens gedacht. Plaatselijk is er nog wel gereformeerd leven maar de landelijke trend is problematisch. Kerken dreigen los te raken van hun gereformeerde wortels. In dit klimaat met menscentralisme voelt Wilschut als "klassiek-gereformeerd belijder" zich niet meer thuis.

Wilschut klaagde al eerder over het ontbreken van een werkelijk gesprek over deze dingen, en hij doet het opnieuw. "Als we nu niet met elkaar praten, kon het straks wel eens niet meer nodig zijn".

Wel was er in Garderen vijf jaar geleden een tweedaagse conferentie. Daar constateerde drs. (nu dr.) Koert van Bekkum al de identiteitscrisis in de kerken en kwamen de tegenstellingen helder voor het voetlicht. "Gehechtheid aan het klassieke gereformeerde belijden stond tegenover het verlangen naar een smallere belijdenis en meer ruimte voor de plaatselijke kerken".

Wilschuts inschatting is: Garderen was te laat, de tegenstellingen laten zich niet meer overbruggen, ze zijn alleen maar toegenomen. De ontwikkeling zette zich door als een haast autonoom proces. Sommige kerkenraden en collega's veroorloven zich vergaande vrijheden b.v. in bevrijdingspastoraat, liturgische experimenten, en afstand nemen van synodebesluiten (t.a.v. NGK). "Op afstand schuiven de gemeenten mee. Opwekking en *Psalmen van nu* kregen voet aan de grond. Instemming met de gereformeerde leer voor gasten aan het Avondmaal is door de synode van Zwolle-Zuid zodanig veranderd dat die niet meer eenduidig is. Zo is "juichend" te horen dat nu ook niet-gereformeerden kunnen aangaan.

Wilschut constateert toenemende polarisatie. Slechts een enkeling als ds. R. van der Wolf⁴ verliet de Gkv. Verontrusten van *De Vijfhoek* en *één in waarheid* maken hem ook niet blij. Hij mist in de toonzetting "de liefde tot de Gkv" en bewogenheid met haar "nood". Het is niet "zijn klimaat". De ontstane geïrriteerde sfeer bleek ook uit de kwalificatie "indianenverhalen" door de theologische universiteit toen er bezwaren tegen dr. S. Paas' benoeming werden ingebracht.

Er is een proces van desintegratie. Geestelijke samenhang gaat ontbreken. Eén kerkverband, maar we varen plaatselijk wel onze eigen koers.

De Gkv heeft alleen maar zelfstandig bestaansrecht, volgens dr. Wilschut, als ze zich trouw houdt aan en zich innerlijk verbonden weet met de Schrift, de gereformeerde belijdenis en de gereformeerde kerkorde. Want dat is authentiek bijbels. Daaraan ontleen zij hun identiteit. Dat betekent aan de 'Christus *der Schriften*'. Dat is gewoon gereformeerd. Kerkelijke regels en afspraken kunnen worden veranderd maar dan wel gemeenschappelijk en in verbondenheid. Anders wordt een bom onder het kerkverband gelegd.

Naar de overtuiging van dr. Wilschut is het eindpunt van de GKv als gereformeerde kerk nog niet bereikt. Maar het gevaar dreigt wel. En dat doet hem aan de bel trekken.

Je moet niet weglopen maar je verantwoordelijkheid nemen en streven naar verbetering. En daarbij "het nodige in Gods hand laten. God houdt zijn kerk in leven. Al is daarmee niet gezegd dat dit vanzelf ook voor het GKv-kerkadres geldt..."

Wilschut acht "de situatie van dien aard, dat we tegen elkaar moeten zeggen dat die iets onhoudbaars krijgt. Het wordt tijd voor de kerken om kleur te bekennen". Eigentijds gereformeerd in principiële continuïteit met het verleden óf verder in de richting waarin de kerken zich stilaan ontwikkelen? "Zetten we God weer centraal of de mens?" "Een kerk die zich aanpast aan de wereld heeft naar binnen en naar buiten toe niets eigens meer te bieden."

Daarom pleit de predikant voor "kleur bekennen", landelijk maar ook in kerkenraden. "Dan weten we wat we aan elkaar hebben". We moeten "ophouden elkaar voor de gek te houden. Willen we gereformeerd kerk zijn, of niet". Dat is de vraag.

De verontruste dominee van Smilde ziet het gevaar dreigen dat zijn verhaal "geneutraliseerd" wordt en vervolgens "doodgezwegen". Maar hij vindt dat de GKv zich dat niet meer kan permitteren want het "ondergronds ongenoegen" moet niet worden onderschat.

Echter hij adviseert ook *niet* de kerkelijke weg te gaan om bezwaren op te lossen. Want daarin heeft menigeen zijn neus gestoten en zijn vertrouwen verloren. Een formele opstelling bezweert het ongenoegen niet. De kerken zélf moeten in beweging komen.

Wilschut wil niet dreigen met een kerkelijke breuk. Maar plaatselijke kerken kunnen wel tot de conclusie komen dat ze niet verder kunnen in de GKv. En dan, zonder opnieuw een 'ware kerk' te stichten, proberen elders in de gereformeerde gezindte onderdak te vinden. Immers "waar het Woord is is de kerk - ook buiten de GKv".

Maar daar wil hij op dit moment nog helemaal niet aan denken. Het woord is eerst aan de kerken. En hij sluit af met de bede of de Here de GKv genadig wil zijn.

Opmerkingen

Ook in dit hoofdstukje valt de donkere, haast trieste en moedeloze toonzetting op in Wilschuts analyse. Hij constateert dat we naar een onhoudbare situatie groeien. We moeten elkaar niet meer voor de gek houden, gekozen moet er worden, kleur bekend. We staan op een kruispunt van vaarwegen, zegt hij als het ware. Maar tegelijk wekt hij de indruk aan een koerscorrectie te wanhopen. Het is eigenlijk al *te laat*.

Wilschut heeft weinig fiducia meer in synoden en de kerkelijke weg. Hij wil daarom dat de kerken zélf in actie komen. Dat is opmerkelijk. Want wat kunnen we daar van verwachten? Garderen in 2004 heeft niets opgeleverd, constateert hij zelf. Sindsdien is de verwijdering alleen maar toegenomen en zijn de ontwikkelingen doorgegaan. Bovendien, het zijn toch juist generaal-synodale bijeenkomsten waarin *alle* kerken zijn vertegenwoordigd? Dáár vallen toch de beslissingen en niet in besloten conferentiekamers als in Garderen?

Het is ook opvallend dat Wilschut bij voorbaat al het gevaar ziet dat zijn verhaal het 'kerkelijk establishment' niet welgevallig zal zijn, en zal worden geneutraliseerd en doodgezwegen. En inderdaad, sinds het boekje verscheen in januari van dit jaar reageerde er maandenlang niemand op in onder ons verschijnende kerkelijke bladen. Ja, nu, in Nader Bekeken van mei, schreef ds. J.W. van der Jagt erover. Maar dat was in feite niet meer dan een oproep aan de broederschap om met Wilschut in discussie te gaan⁵. Die negatie is ook wel te begrijpen want Wilschut zegt op een ongezouten wijze waarop het staat. Daar zit de vrijgemaakte pers niet erg op te wachten is ook onze ervaring. Zulke verhalen maken mensen alleen maar onrustig.

Inmiddels heeft prof.dr. A.L.Th. de Bruijne een hoofdartikel in De Reformatie aan de brochure gewijd.⁶ Het komt er op neer dat Wilschut zich eens wat moet *ontspannen*. Hij moet van allerlei zaken wat minder *fundamentele* punten maken. Wilschut is alleen *geloofwaardig* en *trefzeker* als hij zijn visie in een wat *ontspannen atmosfeer* zou presenteren. Eigenlijk is zijn optreden nog steeds typisch vrijgemaakt-van-vroeger toen de zaken op de spits werden gedreven en alles belangrijk was.

Laconiciteit en *ontspannenheid* dat zijn de kerneigenschappen die Wilschut zich moet leren eigen te maken, volgens De Bruijne. Zodat we samen opnieuw kunnen zoeken naar "de weg van de Heer".

Geen inhoudelijke discussie dus over de aangrijpende klachten in de brochure maar een vooruitzicht op een vrije gedachtenwisseling waarin alles wat vaststond ter discussie kan worden gesteld mits een *ontspannen houding* kan worden aangemeten door de deelnemers. Als ik het goed inschat gebeurt hier precies wat dr. Wilschut juist niet wil, namelijk zijn analyse *neutraliseren* met een typisch sociologische benadering van zijn persoon en schrijfstijl. Mijn verwachting is dat als dr. Wilschut bij zijn scherpe analyse blijft, hij niet moet verwachten nog een toonaangevende invloed in de kerken te kunnen uitoefenen. Dan hoort (ook) hij er niet meer bij.

Eigenlijk denk ik, dat Wilschut dit zelf ook allemaal wel weet. Want aan het eind van dit hoofdstuk speculeert hij toch duidelijk op een vertrek uit de GKv. Zijn *afscheiding* zal dan niet leiden tot "een nieuwe ware kerk" maar tot aansluiting ergens in 'de gereformeerde gezindte'. Ondanks dat "op-dit-moment-helemaal-niet-aan-willen-denken" is het toch tekenend dat hij dit wel aan papier toevertrouwt en zo wereldkundig maakt. Geen "dreigen", nee, maar wel een schot voor de boeg, lijkt me.

Zo blijkt toch dat het 'Afscheiden, nee!' uiteindelijk minder hartgrondig blijkt te worden volgehouden dan aanvankelijk werd gedacht. Maar misschien lijkt Wilschuts afscheiding meer op *verhuizen*. Immers, zo zegt hij, buiten de GKv is er "ook kerk" en onderdak.

Liefde

Er moet mij nog iets van hart. Want verontrusten krijgen van hem ook een stevige veeg uit de pan. Zij maken hem "niet blij". Ja, hij mist in de toonzetting "de liefde tot de GKv" en beweging met haar "*nood*", cursief van Wilschut. Het is niet "zijn klimaat".

Dat raakt me diep. Hoe wordt hier over harten geoordeeld. In feite broeders en zusters even weggeschreven. Terwijl zij juist nu al weer jarenlang uit liefde, ja, echt!, voor 'hun kerk' hebben gestreden, en geworsteld voor het behoud van het gereformeerde karakter ervan. Eigenlijk precies waar dr. Wilschut nu toe oproept. Zij hebben niet zelden heel veel tijd en

energie gestopt in het analyseren van de kerkelijke situatie, het oproepen terug te keren van schadelijke wegen, tot nieuwe gehoorzaamheid aan Gods geboden. Ze liggen wakker van de toekomst van deze kerken, die door de Here zo rijk gezegend waren maar waar nu grote zorgen zijn om de kerkelijke en geestelijke toekomst van hun kinderen en kleinkinderen. Zij zijn verontwaardigd dat door al het modernistisch gedoe de bediening van het Woord en zijn doorwerking in de harten, in de weg wordt gestaan.

Het is hun voortdurend gebed dat de kerken terugkeren van de weg van de afval en Woordverlating. Ze zijn diep bezorgd over de verkommering van het kerkvolk dat in veel plaatsen het moet stellen met prietpraatpreken en zo verdort in het leven met de Here en met elkaar.

Waarom slaat dr. Wilschut toch zo naar broeders die toch in de grote lijn met hem overeenstemmen maar die misschien eerder en dieper dan hij de *nood* (inderdaad!) van de kerken hebben gezien en ervaren en daarom de stormbal hebben gehesen? Waarom steunt dr. Wilschut hen niet in voorlichting en pers?

Nee, ik schrijf op mijn beurt Wilschut niet weg. Zijn strijd is voor een belangrijk deel de onze. Maar laten we elkaar dan ook vasthouden en schouder aan schouder deze voeren.

Versplintering wordt veelal aangewezen in de kringen van ex-vrijgemaakten. En inderdaad het is diepgeklagd, om geen andere woorden te gebruiken, dat daar zó'n oneenheid wordt gedemonstreerd. Maar laten we het in dit verband dan eens hebben over de versplintering *binnen de GKV* waar kennelijk ieder zijn eigen verontrusting koning laat kraaien i.p.v. gezamenlijk de strijd tegen kerkverval aan te binden. Waar is nog de eenheid in *gereformeerdbleven.nl*? Waar in *de predikantengroep*? Waar is hun wil om in onderlinge verbondenheid met andere verontruste broeders te proberen samen het kerkvolk wakker te schudden, met alle kracht verzet te plegen tegen de modernistische koers van de universiteit die de kerken zal verwoesten, zoals Wilschut vreest?!⁷

Laten we strijden waar het 'front' werkelijk is. En de verwarring en chaos die er is, niet nog groter maken en ons een gemakkelijke schietschijf maken voor een ons onwelgezinde kerkelijke pers.

De vorige keer heb ik de samenvatting van dr. Wilschuts brochure *Afscheiding?* afgerond. Bij elk van de hoofdstukken gaf ik enig commentaar. Maar er is meer van te zeggen. Bovendien gaf Wilschut een lezing in Dalfsen die nader licht werpt op zijn overtuiging en positiebepaling. Die wil ik nu bij de bespreking betrekken.

[NB: door een technisch probleem werd een deel van het artikel ten onrechte cursief geplaatst waardoor er onzekerheid kon ontstaan over wat citaten waren en commentaar daarop. Dat is inmiddels in de huidige versie hersteld. Onze excuses voor een mogelijke verwarring. djb]

Een nadere analyse

De brochure biedt wat mij betreft veelszins een heldere, zij het uiteraard niet uitputtende analyse van de kerkelijke situatie in de GKV. Toch blijft er na lezing ook iets onbevredigends over. Zo blijven we zitten met een aantal vragen:

1. Waarom vindt Wilschut discussie over de kerkelijke besluiten niet zinvol? Hoe staat hij hier zelf in?
2. Is *secularisatie* werkelijk de "basisproblematiek" in de GKv of is er eigenlijk ten diepste iets anders aan de hand?
3. Is nu de vraag of afscheiden van de GKv in de *geschetste* situatie is geoorloofd of geboden, wel *principieel* beantwoord?

Ik wil proberen daarop antwoorden te vinden uit een andere bron namelijk een lezing die dr. Wilschut heeft gehouden voor de GKv te Dalfsen.

Kerkelijke besluiten

Dr. Wilschut werd door de GKv te Dalfsen gevraagd om mee te helpen de doleantie van ds. Heres met een deel van kerkenraad en gemeente te bestrijden. In zijn lezing daar, onder de titel *Een kerk in beroering*, valt veel uit de brochure te herkennen. Maar dr. Wilschut bespreekt (toch hier wel!) ook verschillende synodebesluiten die mede voor ds. Heres en de zijnen de aanleiding vormden afscheid te nemen van de plaatselijke GKv. Het blijkt dat dr. Wilschut daarmee geen problemen heeft en ze zelfs veelal tegen de ingebrachte kritiek verdedigt! De kerkenraad in zijn eigen gemeente heeft inmiddels ook alle besluiten geratificeerd.

Het is dus niet zo dat hij *ondanks* verkeerde synodebesluiten de doleantie van Heres cs afkeurt, maar dat die besluiten zélf ook geen gewicht in de schaal hadden mogen leggen! Het lijkt me goed om zijn argumentatie langs te gaan omdat *één in waarheid* en vele anderen de afgelopen jaren juist met tal van argumenten hebben aangetoond dat een heel aantal besluiten niet door de Schriftuurlijke beugel kon. Die willen we dan ook kort vermelden met verwijzing naar uitgebreidere argumentaties die eerder werden gegeven.

Het vierde gebod

Volgens dr. Wilschut hebben de problemen rond het vierde gebod in 2003 de doorslag gegeven en als 'katalysator' gewerkt bij de toenmalige vrijmaking. Hij zei daarvan:

Is niet werken op de zondag ook in de nieuw testamentische tijd nog steeds een absoluut goddelijk gebod? De generale synode kon dat moeilijk vanuit de bijbel hard maken en zei dat dan ook maar hardop.

De conclusie werd dat daarmee binnen de gereformeerde kerken vrijgemaakt het vierde gebod als zodanig was afgeschaft. Ten onrechte. Hier hebben de gereformeerde kerken altijd een stuk ruimte gemaakt.

Er is verschil in aanvliegroute, je kunt beginnen bij het niet werken om vandaar bij het vieren uit te komen. Je kunt omgekeerd starten bij het vieren om zo bij het rusten uit te komen. In de praktijk kom je op hetzelfde uit.

De genoemde dubbelheid speelde al op de generale synode Dordrecht 1618-1619.

En toch wist men elkaar te vinden in waar men het in ieder geval met elkaar over eens was. Ook een latere handreiking van de generale synode Amersfoort anno 2005 weet goede woorden te spreken over rusten op zondag, maar goed, liever helaas, het werd reden voor een breuk.

Eerlijk gezegd, verbaas ik me erover dat dr. Wilschut dit zo naar voren heeft durven brengen. Ik zet nog maar eens de vergissingen en misverstanden die maar in de kerken blijven rondzingen, en waarbij ook het bovenstaande weer blijk van geeft, op een rij.

- Het gewraakte besluit van de GS Leusden¹ luidt: *dat de opvatting van ds. D. Ophoff dat de zondag als rustdag niet gegrond is in een goddelijk gebod, niet te veroordelen is.*

In de gronden voor dit besluit lezen we o.m. dat "*door de mindere vergaderingen steeds gesproken is over de opvatting van ds. D. Ophoff dat de zondag als rustdag "een goede menselijke instelling" is.*

De zondagse rustdag als een *menselijke instelling* of als *goddelijk (vierde) gebod*, dát was de inzet. Vele argumenten zijn vanuit de Schrift én de belijdenis tegen 'de rustdag als menselijke instelling' ingebracht. Tevergeefs in al die jaren...

- Inderdaad de kerken hebben het vierde gebod niet *afgeschaft*. Maar dat verdoezelt de eigenlijke betekenis van wat de synoden wél hebben gedaan en ondanks vele tegenschriftbewijzen hebben volgehouden: op de kansels mag worden geleerd dat rusten op de rustdag niet door de Schrift in casu het vierde gebod wordt gevraagd. Wél vieren, dat moet, maar níet je dagelijks werk laten liggen. Het vierde gebod is om zo te zeggen, *gehalveerd*. Elke keer als dit gebod zondagsmorgens wordt voorgelezen, *zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen...*, zegt het 'synodestemmetje' uit Leusden: oud-testamenteisch, praktisch achterhaald, alleen nog symboliek van de rust in Christus! Dat is en blijft de kern van de zaak. Kwam je maar op hetzelfde punt uit, zoals Wilschut suggereert. De doorvretende secularisatie(!) heeft hier een eigenkerkelijk gemaakte bres gevonden waar velen gebruik van maken.
- Jammer, dat ook hier weer de inmiddels zo vaak weerlegde redenering van de "ruimte in de kerken" en de "dubbelheid van de GS Dordrecht" in stelling wordt gebracht. Maar even kort: de ruimte die D. Ophoff claimde en die geijkt werd door GS Leusden en volgende synoden, *was er helemaal niet*. Het bewijs van ds. J.M. Goedhart, dat zelfs de synode van Amersfoort-Centrum overtuigde, is overduidelijk: in de gereformeerde kerken is altijd de zondagrust gehandhaafd naar het vierde gebod. Met sancties!²
- Het kost geen moeite om ook goede woorden te spreken over de 'Handreiking' van Amersfoort, hoewel het op het kardinale punt van de rust verstek laat gaan. Maar alle goede woorden ten spijt, het *besluit* van Leusden bleef met hand en tand verdedigd en is kerkelijk geldig en gezaghebbend. Helaas werd het ook zo door dr. Wilschut in zijn lezing te Dalfts en verdedigd.
- Het is tekort door de bocht te spreken "het werd reden voor een breuk". Het was *mede* een reden, ook in Dalfts en.

Kampen-Noord

Voor de predikant van Kampen-Noord, ds. E. Hoogendoorn en zijn gemeente heeft dr. Wilschut geen goed woord over:

Inmiddels krijgen we opnieuw met breuken te maken om te beginnen met Kampen-Noord waar dominee Hoogendoorn zich met een deel van de gemeente afscheidde, de Ichtus-gemeente, genoemd naar het schoolgebouw waar men bijeenkomt.

Ik merk dat deze breuk nog al eens wordt aangegrepen om ermee te bewijzen dat de gereformeerde kerken vrijgemaakt een trouwe dienaar hebben uitgeworpen.

Het is mijns inziens een misverstand, dominee Hoogendoorn is niet uitgeworpen, hij is weggegaan en dat in strijd met zijn eigen handtekening. Er was in Kampen van alles en nog wat aan de hand. Ik heb ooit als deputaat appenzaken de ordners op mijn studeerkamer gehad. En daar werd je niet vrolijk van, twee dikke ordners. Zelfs wanneer dominee Hoogendoorn zakelijk het gelijk aan zijn zijde had gehad, dan nog had hij niet mogen breken. Want wie meent dat hem onrecht is aangedaan, moet zich wenden tot de meerdere vergadering, artikel 31 van de kerkorde.

Echter, nu nam dominee Hoogendoorn het recht in eigen hand om pas daarna naar de meerdere vergadering te gaan.

Ik snap niet hoe je dat kunt verantwoorden tegenover God en mensen.

Het is weinig vruchtbaar om de inhoud van die twee dikke ordners hier te bespreken, wij zullen ze waarschijnlijk ook niet mogen lenen. Dat hoeft ook helemaal niet. De kern van de zaak is meerdere keren in dit magazine uitgebreid aan de orde geweest. Dr. Wilschut mag het dan niet snappen maar een kind kan het begrijpen als deze zaak even van zijn slierten en slingers wordt ontdaan.

Want ds. Hoogendoorn is helemaal niet "weggegaan". Hij en precies de helft van de kerkenraad zijn gewoon "(aan)gebleven", ze bleven wat ze waren en zijn: wettige ambtsdragers van de kerk van Kampen-Noord. Zij zijn niet gezwicht voor een commissie om "terug te treden", een onkerkelijk handelen dat nergens door onze kerkorde wordt gedekt. Waarvan ook maar liefst drie hoogleraren hebben verklaard dat die niet deugt³. Dus niks "in strijd met zijn eigen handtekening". Hoogendoorn heeft juist zijn ondertekening gehandhaafd als dienaar van Christus en zijn kerk. In alle eerlijkheid: zou dr. Wilschut 'terug treden' als predikant, samen met zijn kerkenraad van GKv Smilde, als de classis Assen daartoe zou besluiten vanwege zijn oordeel over de GKv? Zijn gemeente in de steek laten en overleveren aan hen die een door hem verfoeide charismatische leer en leven voorstaan? Toch geen denken aan? Zo handelen herders van Christus toch niet? Zo laten zij zich toch niet wegmanoeuvreren? Zo gaan we toch niet met elkaar om in gereformeerde kerken? Bovendien, moeten ambtsdragers volstrekt verkeerde besluiten die hun ambtelijke werk onmogelijk maken, aanvóórdén tót een meerdere vergadering (synode) hen in het gelijk stelt? We hebben toch altijd geleerd dat, als bewezen is dat besluiten tegen Gods Woord ingaan (art. 31KO), niet gewacht behoeft te worden, zelfs niet mág(!) worden, tot het een meerdere vergadering belooft hiermee in te stemmen? Als het recht van de Here wordt gebogen en de gemeente van haar fundament wordt afgetrokken, mág je niet gewoon niet mee buigen "om de minste te zijn".

Dat gezien de machtsverhoudingen in Kampen een andere vergaderplaats moest worden gevonden heeft niets te maken met "breken". Men is de wijste geweest en heeft het niet aan laten komen op een 'paneelzagerij', op fysiek geweld. Maar ieder weet dat een geografische plaats waar een kerk vergadert niet haar rechtmatigheid bepaalt!

Het moet aan het denken zetten dat opnieuw een predikant als ds. Heres, die Wilschut als "een voluit confessioneel gereformeerd man" kwalificeert en zijn vertrek als een verlies voor

de gereformeerde kerken vrijgemaakt bestempelt, tot doleren in het GKv-kerkverband heeft moeten besluiten.

Gasten aan het Avondmaal

Het besluit over toelating van gasten bij het heilig avondmaal van buiten de gereformeerde kerken vrijgemaakt, heeft veel kritiek opgeleverd. Wilschut oordeelt daarover als volgt:

Worden zo kerk en kerkkeuze niet losgemaakt van het heilig avondmaal? Ik kan me bij die vragen best iets voorstellen, laat dat helder zijn. Zeker in een tijd waarin het kerkelijk denken behoorlijk uitgehold raakt.

Tegelijk ervaar ik de kritiek op dit besluit als niet helemaal billijk. Ik noem de volgende elementen. Dit besluit werd genomen in de eerste plaats om de wildgroei tegen te gaan. Er waren kerken in ons kerkverband die niet gereformeerde belijders tot het heilig avondmaal toelieten. Hier trekt het besluit een heldere grens, ook als het gaat om mensen van buiten de gereformeerde kerken vrijgemaakt moet het gaan om gereformeerde belijders die in eigen kerk tot het avondmaal toegelaten worden.

In de tweede plaats, het is op zichzelf helemaal geen nieuwigheid, om incidenteel gasten van buiten de gereformeerde kerken toe te laten aan het avondmaal. Ik denk daarbij aan het besluit van de generale synode in Leeuwarden 1920 om onder voorwaarden gasten in instellingen waar door de gereformeerde kerken avondmaalsviering worden gehouden, toe te laten.

Het valt op dat dr. Wilschut hier nogal voorzichtig oordeelt: de kritiek is niet helemaal "billijk". Maar waar is zijn weging van de uitgebreide argumentatie van de Verklaring van ds. Heres en zijn kerkenraad? Ds. Wilschut gaat daar hier toch helemaal niet op in? Dat was toch nodig geweest zodat de broeders en zusters in Dalfsen een eerlijke afweging kunnen maken? Ik vat nog maar even heel beknopt de Verklaring⁴ op dit punt samen:

- *Het Heilig Avondmaal is gegeven aan Christus' kerk, die in gehoorzaamheid aan het Woord van God zorg draagt voor schriftuurlijke prediking, bediening van de sacramenten en handhaving van de kerkelijke tucht.*
- *Gehoorzaamheid aan Christus, het Hoofd van de kerk, houdt ook in dat gelovigen de kerkkeus maken overeenkomstig art. 28 NGB en zich als leden stellen onder opzicht en tucht van de kerkenraad.*
- *De kerkenraad is geroepen te waken over de heiligheid van het avondmaal. Daarom is ten onrechte de mogelijkheid geschapen gasten toe te laten op grond van een éigen getuigenis over hun leer en leven.*

- *De Kerkorde art. 60 zegt dat alleen zij die belijdenis van het geloof naar de gereformeerde leer hebben gedaan en godvrezend leven kunnen worden toegelaten tot het Avondmaal. De synode heeft echter de weg vrij gemaakt voor het toelaten van gasten aan het Avondmaal uit andere, ook niet-gereformeerde kerken of groeperingen.*
- *Volgens de synode van Zwolle-Zuid is het voldoende als instemming gevraagd met de vraag 'de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en hier in de christelijke kerk geleerd wordt'. Maar zij stellen zich niet daadwerkelijk onder opzicht en tucht van de kerkenraad zoals eigen leden dat wel doen. Bovendien heeft de synode er zich bewust niet over willen uitspreken of 'beamen' wel of niet instemming met de gereformeerde leer betekent.*

Wat hier door dr. Wilschut in Dalfsen werd voorgehouden is niet de werkelijke stand van zaken. Want er is juist geen "heldere grens" die maakt dat alléén gereformeerde belijders aan het Avondmaal kunnen worden uitgenodigd. De eis van de synode van Amersfoort-Centrum, namelijk dat gasten moesten instemmen met "de gereformeerde leer" is door de synode van Zwolle-Zuid bewust veranderd in instemming met de eerste vraag van het formulier voor openbare geloofsbelijdenis. En op de expliciete vraag van een synodeafgevaardigde of dat betekent: instemmen met de gereformeerde leer, is geantwoord dat dát in het midden werd gelaten. Zó is de werkelijke stand van zaken. Dr. Wilschut weet dat want hij refereert daaraan in zijn brochure. Waarom de broeders en zusters in Dalfsen dat dan ook niet verteld?

Maar ook in de kerken zélf zie je een praktijk die Wilschuts woorden helemaal loochenstraft. In Drachten worden leden van de PKN aan het Avondmaal toegelaten, worden niet-gereformeerden aan het Avondmaal genodigd⁵. Ik hoorde van een lid van de 'Vergadering van de gelovigen' die (elders) aanging. Het is een topje van de ijsberg naar mijn waarneming. Je kunt deze principiële en praktische gang van zaken toch niet neutraliseren met het besluit van Leeuwarden 1920 om mensen toe te laten die ziek en/of oud zijn en in hun verpleegtehuis geen mogelijkheid hebben meer aan het Avondmaal te gaan? En die zich ook nog eens onder 'opzicht en tucht' van een gereformeerde kerkenraad stellen? Ik constateer dat Wilschut hier de argumenten van de dolerende kerk van Dalfsen niet serieus neemt. En dat hij hier niet de pluriformiteitsgedachte over de kerk onderkent die altijd door onze kerken werd verworpen en die nu weer met kracht wordt verdedigd, zoals de Verklaring stelt. Deze praktijk leidt er toch toe dat kerkelijk denken hoe langer hoe meer wordt uitgehold, zoals ook Wilschut waarneemt? Hoe kun je gasten uit allerlei, ook niet-gereformeerde kerkgenootschappen, welkom heten aan de Tafel van het Verbond en tegelijk voorkomen dat zij gaan "zwerven" naar diezelfde gemeenschappen en dáárr ook bij brood en wijn hun heil zoeken te vinden?

Waar is hier nog kerkelijke integriteit?

Laat me dit onderdeel beëindigen met een citaat uit een preek van Wilschut over de kerk zoals we die belijden in Zondag 21 van de HC:

"...In Christus vormen we met elkaar het huis van God. Ik mag wonen waar God woont. Mijn broeder en zuster ook. En dus zullen we er ook voor elkaar zijn. Heb ik 's morgens hier in de kerk het Heilig Avondmaal gevierd dan kan ik 's middags niet zonder noodzaak thuis blijven. Want de eenheid waarin ik 's morgens bevestigd werd breng ik dan 's middag niet meer in praktijk.

Dan kijk je naar elkaar om, je spreekt elkaar aan, je vuurt elkaar ook aan in de dienst van de Here, je helpt elkaar, ook in de gewone huis-, tuin- en keukenaangelegenheden. Want samen zijn we een muur in Gods tempelgebouw met dat gezamenlijke fundament eronder".

Prachtig!

Maar leg dat nu eens langs de synodaalgestolde praktijk van gasten-aan-het-avondmaal. Die gasten laat meevieren wanneer dat zo uitkomt en die 's middags al weer vertrokken zijn naar hun eigen al of niet gereformeerde 'denominatie'. Gasten die hun eigen 'nest' hebben en er niet aan denken naar de heiligen van het tempelgebouw om te zien, noch die aan te vuren. Het oordeel hierover valt toch in een andere categorie dan billijk/onbillijk?

Huwelijk en echtscheiding

In Wilschuts revue van kerkelijke besluiten passeren ook de besluiten rond het zevende gebod, en m.n. daarvan de nieuwe benadering van huwelijk en echtscheiding. We citeren eerst weer letterlijk:

Ook de besluitvorming rond het zevende gebod over huwelijk en echtscheiding ligt onder kritiek. Niet langer zijn er zogenaamde echtscheidingsgronden geformuleerd.

Als algemene regel wordt genoemd dat echtscheidingen en hertrouwen niet passen bij de stijl van Gods koninkrijk.

Broeders en zusters, daarbij is perse niet een vage nieuwe regel ingevoerd. Integendeel, het geldt als kader waarin concrete schriftwoorden voluit normatief blijven. Bovendien werden de kerken niet gebonden aan de visie van exegese van deputaten.

En kijk je eerlijk naar het besluit, dan zie je hier dat de bijbelse visie op huwelijk en echtscheiding is aangescherpt. Kortom, elke kerkenraad kan zich bij zijn concrete beleid op de Schrift beroepen.

Het is trouwens ook een illusie dat je pas Schriftuurlijk bezig bent als je echtscheidingsgronden formuleert. Want, weet u, het is de gereformeerde kerken nog nooit gelukt om die sluitend te formuleren. Vanaf de jaren dertig van de vorige eeuw bleven de meningen wat zijn nou precies de bijbelse scheidingsgronden tegenover elkaar staan. In 1930 verschilden Greijdanus en J. Ridderbos daarover al ingrijpend met elkaar van mening. De huidige besluitvorming gaat er op een bepaalde manier bovenuit. Heel het doorgaande onderwijs van de Schrift verbiedt scheiding en daarna een nieuw huwelijk.

Hier begrijp ik de felheid van de uitgebrachte kritiek niet echt.

Brengt u kritiek op deputaten, niet over op het genomen besluit?

Ook hierbij valt het op hoe weinig dr. Wilschut ingaat op wat de Verklaring naar voren bracht en hoe oppervlakkig hij de besluiten taxeert. Ik wil daar een aantal opmerkingen over maken.

In de eerste plaats, we verschillen helemaal niet van mening over het feit dat de algemene

Bijbelse regel is dat echtscheidingen en hertrouwen niet passen bij de stijl van Gods koninkrijk". Altijd als er huwelijken worden gebroken is er sprake van zonde. Ontrouw en echtscheiding is iets wat "de Here *haat*", zo horen we in de Schrift¹. De Here heeft het huwelijk ingesteld als een levenslang verbond tussen een man en zijn vrouw. Dat is dus het punt niet. Waarom het draait, is dat de begrenzing die God zelf stelt in zijn Woord t.a.v. scheiding en hertrouwen door eigen menselijke regels zijn vervangen. De kerken kenden slechts twee redenen *naar de Schrift* waarom het verantwoord werd geacht te scheiden: als een van de echtgenoten overspel had gedaan, en ook als iemand als christen niet meer getolereerd werd in zijn huwelijk en voor de keuze stond: geloof afzweren of verdwijnen. In deze twee situaties was een eventueel volgend huwelijk toegestaan. Anders niet, de echtgenoten hebben zich te verzoenen of moeten anders ongehuwd blijven³.

Echter de synodes van Amersfoort-Centrum en Zwolle-Zuid kozen voor *een nieuwe benadering*. De leer van de twee echtscheidingsgronden (overspel en kwaadwillige verlating) worden niet meer van toepassing geacht. Daarvoor in de plaats heeft men een aantal nauwelijks begrensde situaties aangegeven waarin bij scheiding geen kerkelijke tucht meer wordt uitgeoefend. Men denkt *bijvoorbeeld* (!) aan de situaties waarbij er sprake van "zwakte van geloof of christelijke overtuiging" is; of, er is "onmacht om het goede in de praktijk te brengen of vol te houden"; of, de echtelieden hebben een "te goeder trouw uit Gods Woord gewonnen ander inzicht dat toch als dwaling gezien moet worden"; en misschien is de situatie in de gemeente wel zo dat de kerkenraad geen vrijmoedigheid heeft tot verdergaand handelen "vanwege algehele zwakte in de levensstijl binnen de gemeente"⁵.

De synoden vonden dat ook hertrouwen "in principe" niet bij "de stijl van Gods koninkrijk" behoort. Terecht. Maar ook hier maakten zij nieuwe openingen. Er zijn situaties waarin kerkenraden maar moeten berusten. Ja, zelfs omstandigheden waarin kerkenraden een nieuw huwelijk *behoren* te accepteren of zelfs daartoe adviseren. En met de allerlaatste besluiten van Zwolle-Zuid worden nu kerkenraden zelfs *verplicht* om zulke huwelijken kerkelijk te bevestigen! Hoe kan toch zo duidelijk tegen de Schrift in worden ge-regel-d⁶?

Daar zit óók *een nieuwe benadering van de Schrift* achter! Want zo redeneert men, kort samengevat, Christus stond echtscheiding toe bij overspel. Maar Paulus *breidde dat uit* met kwaadwillige verlating! Hij voegde a.h.w. een regel toe die de Here Jezus nog niet had bedacht omdat die in zijn situatie nog niet voorkwam. Welnu, dat voorbeeld mag de kerk vandaag ook volgen: in nieuwe situaties nieuwe regels scheppen voor echtscheiding en hertrouwen. *Dát is de geestelijke achtergrond van de nieuwe benadering!* Die, tussen haakjes, ook naadloos is toe te passen op allerlei andere levenssituaties als bijvoorbeeld ongehuwd samenleven, homoseksualiteit en abortus provocatus. Dáár maken vele verontrusten zich dus druk over. Wilschut maakt er een karikatuur van als hij suggereert dat het de verontrusten te doen is om *sluitende regels te formuleren*. Dát zal inderdaad nooit lukken omdat zonde en zondaar altijd weer mazen in Gods wet zullen weten te vinden. Maar het gaat erom of we duidelijke Bijbelse grenzen eerbiedigen of eigen gekozen nieuwe regels definiëren... En deze laatste dan ook nog *bindend* de kerken oplegt!

Nog één opmerking. Aan het eind stelt ds. Wilschut de vraag of de Dalfser Verklaring niet kritiek op deputaten verwoord i.p.v. op de eigenlijke besluiten.

Ik weet niet of de broeders en zusters in Dalfsen deze suggestieve vraag hebben begrepen.

Want als Wilschut gelijk heeft dan is die kritiek van de Verklaring voor een belangrijk deel een slag in de lucht. Immers de kerken zijn niet gebonden aan deputatenrapporten maar aan gezamenlijk genomen besluiten. Maar hier zit die venijnige adder onder (niet eens zo hoge) het gras. Want in de synodebesluiten is een koppeling aangebracht met onderliggende deputatenrapporten. Het besluit⁷ zegt dat wij, de kerken dus:

in stemmen met de hoofdlijn van de door deputaten gekozen benadering van huwelijk en echtscheiding ...

en

kennisname van de grote lijn van hun rapporten nodig [achten] om de algehele strekking van hun benadering als achtergrond bij de uitgangspunten en richtlijnen te begrijpen...

Dus als je wilt weten wat de kerken hebben besloten over echtscheiding en hertrouwen dan kom je er niet onderuit om de onderliggende deputatenrapporten daarbij als fundament te gebruiken.

Was deze koppeling maar níet aangebracht, het zou heel veel ellende hebben bespaard!

Omgang met de Schrift

Zoals hij al eerder in zijn brochure had aangegeven, heeft dr. Wilschut wel degelijk zorgen over de manier waarop in de GKv met de Schrift wordt omgegaan. Daar noemt hij in zijn lezing ook voorbeelden van:

Ik heb begrip om de zorg rond omgang met de Heilige Schrift binnen onze kerk. De gereformeerde kerken vrijgemaakt zullen mijns inziens ook niet aan de standpunt bepaling ontkomen, helderder dan tot nu toe gedaan is. Zeker na de promotie van Koert van Bekkum een kleur moet gaan bekennen over de aard van de bijbelse geschiedschrijving. Ook langs een andere weg komt naar mijn mening de omgang met de Schrift onvermijdelijk op de kerkelijke agenda. De studie die verricht wordt rondom de plaats van de man en de vrouw in de kerk is ten diepste eveneens een vraagstuk over de manier waarop je de bijbel leest. In het deputatenrapport van de GS Zwolle-Zuid deed een deel van de deputaten daar uitspraken over waar ik erg van geschrokken ben. Erg gelukkig ben ik in het geheel met deze besluitvorming niet en tegelijk concrete resultaten zijn er nog niet. Het is afwachten maar en schort tot zolang je oordeel op.

Ik wil duidelijk zijn als het gaat over de omgang met de Schrift. Ik maak me grote zorgen daarover. Ik merk binnen de GKv een grote, te grote openheid voor modern theologisch denken. Het is niet alleen maar onzin wat de bezwaarden zeggen. Ook al deel ik de door hen getrokken consequenties niet, hier zit voor mijn besef wel degelijk een pijnpunt.

Ik ben blij dat er op dit punt begrip is en de moeiten niet worden geminimaliseerd. Want hier zit m.i. hét eigenlijke probleem, ik kom daar later op terug. Hoewel Wilschut hier alleen maar dr. K. van Bekkum noemt die in zijn promotie, onder leiding van prof. Kwakkel, de geschiedenis van de zon- en maanstilstand ter discussie stelt, is er wel degelijk meer aan de hand. In elk geval is hier een stuk (h)erkenning tussen Wilschut en verontrusten. Op een kardinaal punt! Dat blijkt ook uit de woorden die hij gebruikt: *grote zorgen en erg geschrokken*.

Het is bekend dat dr. Wilschut weinig moet hebben van de manier waarop in de NGK met de gereformeerde belijdenis wordt omgegaan. Hij vindt het terecht dat op synodaal niveau opnieuw de binding in de NGK aan de belijdenis aan de orde werd gesteld, alsook de zaak van de vrouw in het ambt. Hij begrijpt daarom de kritiek niet die de Verklaring heeft op de synode van Zwolle-Zuid.

Toch is dat onbegrip niet terecht. Immers, dr. Wilschut zélf geeft in zijn boekje aan dat er een verschil is tussen de officiële koers van de GKv en wat er op het plaatselijke grondvlak gebeurt. Hij zegt letterlijk:

De synode stelt zich nog voorzichtig op. Maar voor menigeen gaat het - ook blijkens publicaties in de pers - om een gelopen race en worden de NGK aanvaard als gereformeerde kerk, ondanks de vrijere binding aan de belijdenis en de vrouw in het ambt.⁸

Dát is precies het punt. De synodehonden (o.a. ds. Van der Jagt uit Dalfsen!) blaften wel maar de NGK-GKv caravaan trekt verder. Nog sterker: *de synode zelf* stimuleerde die plaatselijke eenwording en wijdde er lovende woorden aan. NGK-afgevaardigde A.P. de Boer loofde in alle toonaarden wat er tot nu toe tussen de kerken aan eenheid tot stand was gebracht. Er werden, zoals de Verklaring ook terecht aangeeft, regelingen getroffen dat ook NGK-predikanten van zgn. samenwerkingsgemeenten voor kunnen gaan in onze kerken. Daar moet toch ook dr. Wilschut op z'n minst een dubbel gevoel bij hebben? Want eigenlijk is het een stukje kerkelijke onwaarachtigheid: de ene hand gebaart *ho!*, de andere wenkt *kom-maar!* In Deventer is men bijvoorbeeld allang een fusie aangegaan met de NGK: alles doet men samen, de afzonderlijke kerkgebouwen zijn van de hand gedaan en gezamenlijk zal een nieuwe worden gebouwd.

Maar op de komende synode moeten de deputaten nog weer rapporteren over de genoemde blokkades voor kerkelijke eenheid die velen maar liever als *ouwe koeien* in de kerkelijke sloot willen laten. Het lijkt mij dat de Verklaring dáár terecht geen begrip voor heeft en *in deze situatie* verwerpt dat er ook in Dalfsen(!) weer samensprekingen worden opgestart met de NGK.

Ja, het is waarschijnlijk een gelopen wedloop met hindernissen. Schreef niet ds. H. Hoksbergen, voormalig voorzitter van deputaten kerkelijke eenheid(!), in een ingezonden in het ND dat er eigenlijk geen belemmeringen meer zijn om één te worden met de NGK? Verschillen zijn er niet meer tussen GKv en NGK was zijn argument. Hij vertolkt een breed levend gevoel, denk ik. De geest van de NGK werkt door in onze kerken zoals Wilschut daar ook zelf een voorbeeld van gaf in zijn boekje:

Door gebrek aan aandacht voor de inhoud van de Catechismus gaat 'gereformeerde feeling' ontbreken. Dat gebrek komt mede door de openheid van sommigen voor de NGK en hun omgang met de binding aan de belijdenis.

Eén van de positieve dingen van onze kerken die Wilschut noemde is het werk van E&R. Het is tekenend dat juist een dezer dagen het bericht kwam dat deze kerkelijke organisatie open is gesteld voor nederlands gereformeerden ...

Inderdaad, het is een gelopen race. En daarom mogen de dolerende broeders alle begrip in onze kerken verwachten voor hun bezwaren tegen de gang van zaken op dit punt.

De vorige keer ben ik begonnen met de bespreking van dr. Wilschuts lezing in Dalfts en wil die nu vervolgen. Daarbij zal de belangrijke vraag aan de orde komen wat nu eigenlijk de oorzaak is van het verval van de GKv. En tenslotte, heeft Wilschuts vraag *Afscheiding?* een aannemelijk en principieel antwoord ontvangen?

Wilschuts conclusie

De predikant beperkt zich tot bovenstaande onderwerpen die in de Verklaring genoemd worden en komt dan tot het volgende oordeel:

Samenvattend, ik weet dat je best zorgen en vragen kunt hebben over diverse besluiten, maar dat die in deze vorm op dit moment geen kerkelijke breuk rechtvaardigen. Je kunt met Schrift en belijdenis in de hand onmogelijk van de gereformeerde kerken vrijgemaakt zeggen dat ze een valse kerk geworden zijn die je moet verlaten. Het is een gereformeerde kerk in zwaar weer, jazeker, maar ik denk vaak en ik zeg dat ook wel op de preekstoel tegen mijn gemeente, als de Here er nog woont, dan kunnen wij er ook wel wonen.

Hoe vreemd het misschien ook mag klinken, ik ervaar stormlopen tegen allerlei synode besluiten als oppervlakkig, ik snap wel waarom ze als aanhechtingspunt gekozen worden. Er zijn binnen de gereformeerde kerken vrijgemaakt allerlei ontwikkelingen aan de hand die zo ongrijpbaar zijn en graag maak je je ongenoegen concreet door ze te verbinden aan concrete besluiten. Met als gevolg dat je je op die besluiten gaat verkijken. Want er is binnen de kerken wel degelijk iets aan de hand broeders en zusters. En dat gaat een stuk verder dan soms aanvechtbare synode besluiten.

Ik heb een boekje geschreven over afscheiding. In hoofdstuk 3 daarvan heb ik een poging gedaan om de situatie binnen de gereformeerde kerken vrijgemaakt te analyseren en om de basisproblematiek op het spoor te komen. Er is mijns inziens wezenlijk iets aan het misgaan binnen de kerk.

Eerlijk gezegd, zijn dit zinnen waar ik een hele poos naar heb zitten kijken. Wat zegt Wilschut nu precies?

Eenzijds heeft hij zorgen en vragen. De kerken zijn in zwaar weer. Er is "wel degelijk" iets aan de hand, ja zelfs "ongrijpbare ontwikkelingen". Het gaat nog *verder* dan "aanvechtbare synodebesluiten". Er is "iets wezenlijk aan het misgaan".

Het wonderlijke is nu dat Wilschut het "stormlopen tegen synodebesluiten" eigenlijk maar "oppervlakkig" vindt. Dat doen verontrusten kennelijk maar om hun "ongenoegen" concreet te maken. Maar in hun zucht om iets tastbaars te hebben verkijken ze zich op synodebesluiten.

Ik kan dit niet goed volgen. De besluiten die hierboven de revue passeerden hebben toch allemaal met het leven voor de Here te maken? En raken direct de leer van Schrift in velerlei opzicht? De bezwaren die tegen synodebesluiten werden ingebracht zijn vrijwel altijd zeer uitgebreid onderbouwd vanuit de Schrift, de belijdenis en de kerkorde. Dan is het toch op z'n minst onbillijk om hier het odium "oppervlakkig" aan te hechten? M.i. onderschat dr. Wilschut hier nogal wat er met een aantal significante synodale besluiten van de afgelopen tien jaren aan de hand is.

Als al die "aanvechtbare" synodebesluiten toch rustig kunnen worden geratificeerd zoals ook Wilschut dat met zijn kerkenraad heeft gedaan, wat is dan wél de "basisproblematiek" zoals

hij die noemt? In feite hebben we het antwoord van hem al in de samenvatting die ik hierboven gaf van hoofdstuk 3 van zijn boekje. Ik wil daar nu uitgebreider aandacht aan geven en de vraag trachten te beantwoorden of zijn analyse (voldoende) hout snijdt.

Basisproblematiek 1

Een belangrijk deel van de brochure als ook van de lezing in Dalftsen wijdt dr. Wilschut aan wat hij noemt *de basisproblematiek*. Het lijkt me essentieel om daar verder met elkaar over na te denken. Want als er nog iets is op te lossen zullen we het er toch eerst met elkaar over eens moeten zijn wat *ten diepste* het probleem is in onze kerken. Van daaruit kun je dan aan oplossingen werken. Maar als we 'het probleem' al heel verschillend duiden is bij voorbaat een gezamenlijk werken aan "verbetering" zoals Wilschut wil, tot mislukken gedoemd. Bleek dat eigenlijk ook al niet in 'Garderen': je komt wel verder in de verduidelijking van de posities maar het leidt niet tot een vruchtbare benadering voor een oplossing? Laten we eerst breed weergeven wat dr. Wilschut als 'basisproblematiek' ziet:

Ik zie als kernprobleem dat wij als gereformeerde kerken vrijgemaakt geestelijk aan het seculariseren zijn. Oftewel dat wij ongemerkt, maar toch, de postmoderne denkrichting van de wereld om ons heen overnemen. Met als gevolg dat we zozeer van onszelf uitgaan, dat we stilletjes aan zelf de maat voor het leven met God en het kerkelijk leven worden in plaats van dat Gods Woord die maat is. Niet dat Gods woord dan buiten beeld blijft, maar de insteek begint bij jezelf.

Natuurlijk, dat gevaar dreigt altijd, jij leest de bijbel. Jij doet dat met je eigen geschiedenis, je eigen vragen, problemen, ook met je eigen leeservaring. Juist dat moet je heel kritisch maken op jezelf. Ik lees toch niet mezelf in de bijbeltekst en daar wringt mijns inziens nu de schoen. Dat de Schrift vanuit de mens gelezen wordt in plaats van andersom.

En dan dreigt het gevaar dat het niet meer om God draait, maar om mij. Anders gezegd, het besef van Gods heiligheid gaat ontbreken, dat is het besef dat hij God is. Dat Hij het te zeggen heeft en dat Zijn eer centraal heeft gestaan.

Mijn 'ik' zie ik beslissend worden in de eerste plaats in de prediking.

Dat mensen zeggen: ik hoor liever over levensvraagstukken en de zin van het leven of heel eenzijdig over Gods liefde voor mij, 'mens je mag er zijn'. Dat hoor ik veel liever dan de werkelijkheid van zonde en genade. Man houdt toch op, veel te somber allemaal.

Mijn 'ik' zie ik beslissend worden in de liturgie.

Ik zoek een liturgie die aansluit bij mijn smaak en beleving in plaats van dat mijn uitgangspunt is hoe komt God het meest aan Zijn eer. En hoe staat de liturgie in dienst van de heerschappij van Gods woord. In de derde plaats zie ik 'mijn ik' beslissend voor kerkelijke samenleving. Niet de gemeenschappelijk afgesproken kerkelijke regels interesseren me, ik denk vanuit mijn eigen gemeente, van wat daar nodig en belangrijk wordt gevonden. Ik vergeet niet gauw het gemeentelid dat tegen me zei, het ging over de generale synode en de besluiten die werden genomen, de hoge heren doen maar, maar wij doen het hier zelf.

'Mijn ik' zie ik ook beslissend worden in de dagelijkse levenspraktijk. Als het gaat over homoseksuele relaties, over samenwonen, ongehuwd samenwonen, is dat niet bij Gods geboden maar bij de praktijk wat vinden wij nog haalbaar en verkoopbaar?

Weet u, in allerlei opzichten blijkt vaak dat wij heel postmoderne mensen zijn.

Omlinjende begrippen zoals de gereformeerde leer en het eigene van de gereformeerde kerk blijken vaak niet meer aan te spreken en dan krijg je het probleem van de onverbondenheid,

en geleidelijk aan zie je de kerken het gereformeerde karakter verliezen. Aan de ene kant door een stuk openheid voor modern theologisch denken en aan de andere kant voor het evangelicaal charismatisch denken. De innerlijke band met het gereformeerd belijden en kerk zijn verzwakt zienderogen.

Nou, het gevolg is dat we in hoog tempo een plurale kerk aan het worden zijn.

Plaatselijke kerken gaan wezenlijk van karakter verschillen, niet alleen in de vorm, maar ook in de inhoud met als resultaat dat het kerkverbandelijk samenleven uitgehold raakt.

Deze indrukwekkende waarneming in de lezing is in veel opzichten heel herkenbaar. Herkenbaar in het kerkelijk én in het persoonlijke leven. Als we proberen het kort puntsgewijs samen te vatten komt het hierop neer:

- Kernprobleem is de verwoestende verwereldlijking door overgenomen postmodern gevoelsleven en -denken, waarbij het eigen 'ik' uiteindelijk de maat van alles is.
- De postmoderne mens beslist zélf in zaken van liturgie en eredienst, in kerkelijk samenleven en in zijn persoonlijk leven. Daarbij staan niet God, zijn Woord en zijn kerk centraal maar de behoeften en gevoelens van het 'eigen ik'.
- Dat leidt tot onverbondenheid en doet het gereformeerde belijdende karakter van de kerken verdwijnen.
- Zo ontstaat in hoog tempo een plurale kerk in een uitgehold kerkelijk samenleven.

Tegen deze "sluipende desintegratie" wil Wilschut oproepen tot gesprek en positiebepaling.

Toch heeft Wilschuts analyse voor mij nog iets onbevredigens, zoals ik eerder aangaf. Ik (h)erken zonder meer de postmoderne invloed in de maatschappij, de kerk en eigen- en familielevens. Maar is dat ten diepste *dé* oorzaak dat we als kerken in een diepe identiteitscrisis zitten, een plurale kerk aan het worden zijn? Verklaart dat allerlei ontwikkelingen en verschijnselen in onze kerken?

Ik wil een poging wagen, wat mij betreft, nog een stap verder te komen.

Basisproblematiek 2

We belijden in onze NGB art. 5 over de Bijbel, de Heilige Schrift:

Wij ontvangen al deze boeken, en deze alleen, als heilig en canoniek, om ons geloof daarnaar te richten, daarop te gronden en daarmee te bevestigen. En zonder in enig opzicht te twijfelen geloven wij alles wat zij bevatten.

Dat doen wij niet zozeer omdat de kerk ze aanneemt en als canoniek erkent, maar vooral omdat de Heilige Geest in ons hart getuigt dat zij van God zijn. Het bewijs daarvan ligt bovendien in de boeken zelf. Want zelfs blinden kunnen tasten dat de dingen die erin voorzeggd zijn, gebeuren.

Laat me gelijk met de deur in huis vallen met een stelling, meer nog, mijn overtuiging:

De diepste oorzaak van het verval in de gereformeerde kerken vrijgemaakt is een andere visie op de Schrift.

Wat er in onze kerken gebeurt is m.i. niet meer te rijmen met wat we belijden als hierboven aangegeven. De Bijbel lijkt een *object* te zijn geworden, een oud-oosters boek dat je zonder veel scrupules op de operatietafel van de theologische en bijbelwetenschap mag leggen. De gereformeerde leer met zijn stevige onderbouwing vanuit de Schrift is voor velen iets waar het voorgelacht, mensen in zwarte pakken en dito gezichten, zich druk over maakten. Men gaat zich te buiten aan 'vrijheid van exegese' waarbij niet zelden niet meer blijft staan wat er *staat*. Het gevoel groeit dat je eigenlijk alle kanten met de Schrift uit kunt. De tastbare eerbied voor *Gods* Woord waarbij je zeer terughoudend bent om met eigen "vondsten" de Bijbel te verklaren, lijkt iets van het verleden. En ook omgekeerd, zaken die altijd vaststonden worden nu ter discussie gesteld. Ik geef een aantal (bekende) voorbeelden waar dat m.i. uit kan blijken:

- Het mag straffeloos worden ontkend dat we in Genesis 1 te maken met de geschiedenis van de schepping. Het scheppingsgeloof in Israël heeft Kanaänitische wortels en is mogelijk beïnvloed door Egyptische voorstellingen. Evolutionair denken is geaccepteerd in de kerken. Het ontstaan van mensen uit dieren is niet langer taboe.
- Allerlei feiten uit de geschiedenis van het Israël worden ter discussie gesteld. Men stelt vraagtekens bij Israëls uittocht uit Egypte. Is het wel zo gebeurd als het is geopenbaard in de Bijbel? Israël zou zich uit de Kanaänieten hebben ontwikkeld. De verhalen van uittocht en intocht zijn theologische reflecties, al staan zij niet helemaal los van echte gebeurtenissen.
- Israëls Godsgeloof wordt geschetst op een godsdiensthistorische manier. Jahwe was hoogstwaarschijnlijk een Israëlitische afsplitsing van de Kanaänitische afgod El.¹
- Of koning David werkelijk Goliath heeft verslagen acht men een legitieme vraag. De zon- en maanstilstand van Jozua 10 is problematisch, er moet een 'oplossing' voor worden gezocht.
- Allerlei feiten in Bijbelse geschiedenissen moeten we misschien niet zo aanvaarden als ze worden weergegeven want er kunnen vroeger wel allerlei "vertelconventies" zijn geweest, manieren van vertellen die wij niet meer (her)kennen. Misschien zijn Bijbelse figuren als Jona, Daniël en Job wel geen historische figuren geweest maar zijn het figuranten waaraan het verhaal is opgehangen. Als de Here Jezus aan hen refereert als personen die werkelijk bestaan hebben, kan Hij zich bij de gangbare mening van de Joden hebben aangesloten.
- De zgn. zwijgtteksten die millennialang vrouwelijke ambtsdragers verboden zijn nu ter discussie gekomen. Zulke ambtsdragers hadden er allang moeten zijn, hoor je.
- Ik denk ook aan de manier waarop enkele jaren geleden een lans werd gebroken voor de verwerking van de resultaten van de geesteswetenschappen in de praktische theologie (de vroegere ambtelijke vakken)². Het gezag van deze wetenschappen en de theologie werden min of meer gelijkgeschakeld.

Al deze opvattingen en ideeën zijn de laatste jaren in de kerken voorbij gekomen. Ze werden en worden uitgedragen door docenten aan onze theologische universiteit maar vinden ook weerklank bij predikanten en andere leidinggevenden in de kerken. Het kan niet onderschat worden wat dit betekent voor de verzwakking van het geloof in de betrouwbaarheid van de Schrift.

Daarbij komt ook de omslag in het denken over allerlei ethische zaken. Eerder hebben we gezien hoe er op Gods geboden andere visies zijn ontstaan en andere 'benaderingen' zijn gekozen. Het kerkvolk moet toch vervreemden van de Bijbel als elke zondagmorgen het vierde gebod wordt voorgedragen (voorzover dat nog (in die vorm) gebeurt ...) maar die voor een belangrijk deel betekenisloos is verklaard voor de *rustdag*?

Als "Gij zult niet echtbreken" in de praktijk, ondanks alle terechte mooie woorden over de stijl van het koninkrijk, toch ontkracht zijn door eigen regels voor hertrouwen en kerkelijke huwelijksbevestigingen? Wat voor kortsluiting moet dit bij hen veroorzaken die altijd is voorgehouden dat God rusten op zondag gebiedt, dat hij geen tweede en volgende huwelijken wil en daar ook in veel strijd aan hebben gehoorzaamd? Met alle pijnlijke gevolgen van dien. En die nu heel andere verhalen en praktijken krijgen voorgeschoteld! Ontstaat niet hoe langer hoe meer het gevoel dat 'het' wel zó in de Bijbel staat maar dat 'het' veelal voor vróeger gold? Is er niet een sfeer ontstaan dat we voor allerlei ethische vragen 'even Kampen moeten bellen' voor een ons passende oplossing?

Is zo ons hanteren van de Bijbel niet 'verrubberd'? Je trekt en duwt net zolang tot hij precies past bij onze menselijke maat voor alles?

Secularisatie, verwereldlijking, is de diepste oorzaak, zegt dr. Wilschut. Maar is toch eigenlijk niet *de verzwakking van het Schriftgezag* de echte 'basisproblematiek'? Daarmee wil ik niet ontkennen dat secularisatie een heel belangrijke factor is in de afval van onze kerken. En ook niet dat deze heel veel te maken heeft met het Schriftgezag. Er is zeker wederkerige beïnvloeding. Het geloof in het concrete gezag van de Schrift wordt ondermijnd door een permanent werelds leven. En omgekeerd: afnemende Schriftgezag verzwakt leven voor de Here. Maar ik ben er van overtuigd dat met een theologische universiteit die pal zou *stáán* voor de betrouwbaarheid van de Schrift secularisatie effectief kan worden bestreden. Het omgekeerde geldt helaas ook: met een TU waar voortdurend delen van de Schrift ter discussie komen wordt het wapen van de geestelijke strijd bot en heeft de wereld een gemakkelijke toegang tot het leven van Gods volk.

Een markant voorbeeld in dit kader biedt de kwestie Ewout Klei die bezig is met een promotiestudie aan de TU¹ en tegelijk lid en promotor is van D'66, een antichristelijke partij die niets zal nalaten om christelijk leven af te breken. Die ook nog eens wil promoveren op de geschiedenis van het Gereformeerd Politiek Verbond ...

Is de afval in de kerken dan helemaal op het conto van de docenten van de theologische universiteit te schrijven? Nee, natuurlijk niet. De bijna driehonderd predikanten en enkele duizenden andere ambtsdragers dragen hier ook grote verantwoordelijkheid. Maar het is wel zoals Urkers zeggen: het rotten van de vis begint bij de kop. Ontwikkelingen in de samenleving hebben veelal hun oorsprong in de gedachtenwereld van de 'bovenlaag', de intelligentsia, geestelijke leiders en filosofen. Van daaruit vindt de beïnvloeding plaats, verandert een samenleving van karakter, ontstaat een andere cultuur in denken en doen. Datzelfde geldt ook van de kerk. Ook daar is er sprake van sterke beïnvloeding en sturing vanuit de 'bovenleiding' van de kerken, m.n. vanuit de opleiding, de theologische universiteit in Kampen. Die sturing en beïnvloeding zijn onmiskenbaar. Uiteraard in de eerste plaats via predikanten die daar hun opleiding ontvangen. Maar daarnaast ook door postacademische cursussen, publicaties en spreekbeurten. Hoe is ook niet het karakter van de prediking onder invloed van Kampen veranderd in veel gemeenten. Niet zelden lijkt alle energie gestopt in de

presentatie, de mooie internet-plaatjes en fotootjes, maar zonder diepgaande uitleg van de Schriften in zijn verbanden met daarbij zijn toepassing op het leven van alledag.

Het is ook zo'n gemiste gelegenheid dat de laatste generale synode niet de moed heeft gehad te analyseren wat er aan de hand is in Kampen maar alle aanleiding daartoe formeel heeft wegbesloten. Dat ze een indringende vraag van (wijlen) ds. M. Nap niet heeft gehonoreerd om de aanklachten die er lagen tegen verschillende docenten zelfstandig als gezamenlijke kerken te beoordelen. Om zó in elk geval als kerken de verantwoordelijkheid te nemen voor de blijvende trouw aan Gods Woord.

Oppervlakkig

In zijn lezing voor de Gkv-gemeente van Dalfsen verwijt dr. Wilschut verontrusten ergens dat hij

het stormlopen tegen allerlei synode besluiten als oppervlakkig [ervaart]. Ik snap wel waarom ze als aanhechtingspunt gekozen worden. Er zijn binnen de gereformeerde kerken vrijgemaakt allerlei ontwikkelingen aan de hand die zo ongrijpbaar zijn en graag maak je je ongenoegen concreet door ze te verbinden aan concrete besluiten

Maar taxeert Wilschut hier op zijn beurt wel scherp genoeg? Mist hij juist niet het dieperliggende punt van een veranderde omgang met de Schrift? Het gaat toch maar niet om "ongenoegen"? Die kwalificatie is toch ver beneden de maat? Zo ongrijpbaar is het toch weer niet wat er gebeurt in de Gkv? Wilschuts brochures noemt hele reeksen van concrete zaken uit het kerkelijk leven. Daaruit trekt hij toch ook vérgaande conclusies? In de achterliggende jaren is met tal van artikelen op deze site aangetoond waar het om gaat. Rechtstreeks en concreet.

Nee, m.i. zijn de ontwikkelingen best te 'vatten'. Wel kun je zeggen dat de 'geest van dwaling' verwondert. Hoe is het mogelijk dat in toch zo'n relatief korte tijd de houding ten opzichte van het gereformeerde geloof "kantelt", om het met Wilschuts eigen woorden te typeren. Hoe is het mogelijk dat een 'bolwerk' als de TU in Kampen in een betrekkelijk korte tijd zijn gereformeerde kracht heeft verloren?

Inderdaad is het niet *voldoende* om te strijden tegen een hele reeks van verkeerde synodebesluiten. Het is noodzakelijk om ook de achterliggende oorzaken te ontdekken. Maar daarmee mag die strijd niet als "oppervlakkig" worden weggezet! Het is jammer dat Wilschut zich laat lenen om de strijd voor het behoud van het gereformeerde geloof in Dalfsen zó weg te zetten. Als een oppervlakkige stormloop. Want het ging en gaat wel degelijk om de betrouwbaarheid van de Schrift. De afbreuk daaraan komt inderdaad onmiskenbaar naar boven in het houden van Gods geboden die het 'gewone' leven raken, in de erediensten, in het leven als kerken onderling. Maar heb daarbij ook oog voor de dieperliggende verandering in de omgang met de Schrift.

Dit gaat toch wezenlijk verder dan 'verwereldlijking'. Want om secularisatie op zich verlaten we de kerk niet. Daartegen kunnen we (blijven) strijden met het Woord. Maar zonder dat tweesnijdend scherp zwaard is de strijd verloren. Dan is het zout krachteloos geworden en alleen nog waard op de mestvaalt te worden gegooid. Dan komt ook het moment dat die

gemeenschap niet meer de erenaam kerk, dat is 'wat-van-Christus-is' - Woordkerk - mag dragen. En Christus roept Hem te volgen naar waar zijn Woord wel wordt geëerbiedigd.

Afscheid

Luid en duidelijk geeft dr. Wilschut aan dat hij *op dit moment* afscheiding afwijst. Hij deed dat herhaaldelijk in zijn brochure en opnieuw aan het eind van zijn lezing in Dalfsen:

Mijn verhaal heeft iets dubbels, aan de ene kant wijs ik de afscheiding op dit moment en op deze gronden af terwijl ik aan de andere kant de gereformeerde kerken vrijgemaakt structureel in beroering zie, met het gereformeerd karakter van de kerken als inzet. Mijns inziens is nu de taak: blijf op je post, wees trouw en verhef je stem tegen verkeerde ontwikkelingen en stel de basisproblematiek binnen de kerken aan de orde.

Hier zie ik een taak voor kerkenraden om aan de bel te trekken en dan zien we wel waar de Here met ons uitkomt. Ik heb daar vast vertrouwen in. Wij hoeven geen planning te maken voor de toekomst want wij hoeven niet voor de Here uit te hollen.

Ga maar achter de Here aan, in het vertrouwen dat trouw op eigen plaats gezegend wordt en dat de Here zelf de weg zal wijzen.

En daarom weiger ik om in het negatieve te blijven steken. Ik hoop dat ik u daarin ook mee kan nemen. Zorgen, ja ik heb er genoeg en tegelijk vind ik ruimte en rust bij de Here.

De roerganger

Dr. Wilschut wil de GKv niet verlaten. Hij moet er niet aan denken, zei hij in een interview in het RD. Ik voel die grote moeite met hem mee.

Toch denkt hij er wél aan. Aan het eind van zijn brochure overweegt hij dat er een moment kan komen dat we "binnen de GKv niet verder kunnen, wanneer die voortgaan op de ingeslagen weg". En als het zover komt wil hij niet "een nieuwe "'ware kerk' stichten" maar nadenken "waar je elders binnen de gereformeerde gezindte kerkelijk onderdak kunt krijgen".

Wordt hier tóch niet, hoe voorzichtig ook, een schot voor de boeg gegeven? Wilschut bedoelt het zeker niet als "dreigen" zegt hij. Maar toch. Hier wordt even hardop nagedacht en het resultaat ervan ook nog eens aan het papier toevertrouwd. Voor het geval "gereformeerde kerkmensen niet verder kunnen". Dat moment is toch dáár als de vrijgemaakte kerken hun gereformeerde karakter verliezen en dan *dus* geen bestaansrecht meer hebben, zoals hij ergens zegt? Dan is het moment toch gekomen om de Herder te volgen naar een andere plaats? Zo leren we dat immers uit die prachtige metafoor van de herder en de schapen die de Here Jezus gebruikt om de verhouding tussen Hem en de schapen mee te typeren. Wilschut haalt die metafoor in hoofdstuk 1 van zijn brochure aan. De schapen luisteren naar de stem van de goede Herder maar naar die van de vreemde herder luisteren ze niet. Want die (her)kennens ze niet. Het opmerkelijke is dat de schapen niet alleen hun oren dichtstoppen maar ook *dat zij van hem weglopen*². Ook dat maakt kennelijk deel uit van het volgen van Christus!

Ik zou graag aan dr. Wilschut willen vragen om te aanvaarden en te verwerken dat het tijdstip waarop broeders en zusters in alle eerlijkheid en coram Deo menen de GKv te moeten verlaten niet voor iedereen gelijk hoeft te liggen. Dat hij op dit moment misschien nog niet definitief zijn keuze kan of wil maken, bijvoorbeeld om volgend jaar nog een beroep

op de kerken in synodeverband te doen, of mogelijk met de medeverontruste groep predikanten nog voor het laatst te appelleren op de kerken³, komt voor zijn verantwoording. Echter het kan voor andere broeders en zusters wél tijd zijn om de GKv te verlaten en zich te laten vergaderen bij een gereformeerde kerk. Want niet alle kerkleden hebben gelegenheid via geperforeerde kerkgrenzen lid te worden van een 'klassiek-gereformeerde' gemeente. Zoals dat plaatsvindt bijvoorbeeld in het grensverkeer tussen Smilde en Assen-Kloosterveen. Laten we die ongelijktijdigheid respecteren. En ons niet (meer) laat lenen om die broeders en zusters in een verkeerd daglicht te stellen, noch hen wegzetten als *dopers-radicaal*. Want er is wellicht meer gezamenlijkheid in de strijd om gereformeerd te blijven dan uit de lezing in Dalfts en mag blijken. Zoals ik probeerde te laten zien gaat het om iets wezenlijk anders dan een *reincultuurbruid* (afschuwelijke woord), een volmaakte kerk. Laten we elkaar niet verketteren om een tijdpad dat ieder eerlijk voor zijn geweten meent te moeten aflopen om gereformeerd te blijven.

Dr. Wilschut vindt dus dat hij (voorlopig) nog wel in de GKv kan blijven. En hij stelt de broeders en zusters in Dalfts en Smilde er mee gerust dat "als de Here nog in de GKv woont, wij er dan ook wel kunnen wonen." Ja, hij eindigt zelfs zijn lezing met de verzekering dat GKv "een kerk (is) met de Here aan het roer".

Echt?

Als je zó als Wilschut over de GKv spreekt en constateert:

- de GKv weet niet meer wie ze is en waarvoor ze staat
- liturgie, prediking, catechese veranderen basaal van karakter
- het gemeentelijk leven verandert van een leer- naar een ontmoetingsgemeenschap
- de houding t.o.v. de gereformeerde leer kantelt
- de Schrift en zijn uitleg zijn in discussie
- de leefstijl wordt steeds minder bepaald door de Bijbelse normen
- het kerkverband is bezig te desintegreren
- etcetera, etcetera

wie staat er dan werkelijk aan het roer?